Anul XXI. Aprilie 1931 Nr. 4.

REVISTA TEOLOGICĂ

= organ pentru ştiinţa şi viaţa bisericească. =

ABONAMENTUL: Pe un an **260 Lei.** Pe o jumătate de an **130 Lei.**
Pentru studenţi pe un an: **200 Lei.**

NICOLAE

DIN ÎNDURAREA LUI DUMNEZEU ARHIEPISCOP AL ARHIDIECEZEI ORTODOXE ROMÂNE DE ALBA-IULIA ŞI SIBIU ŞI MITROPOLIT AL ROMÂNILOR ORTODOCŞI DIN ARDEAL, BĂNAT, CRIŞANA ŞI MARAMURĂŞ.

Iubitului cler şi popor: Har şi milă dela Dumnezeu Tatăl şi dela Domnul nostru Isus Hristos.

„Dupăcum Hristos a înviat din morţi prin mărirea Tatălui, aşa şi noi întru înoirea vieţii să umblăm". *(Romani VI, 4).*

Bunul Dumnezeu ne-a învrednicit să ajungem din nou, iubiţii mei fii sufleteşti, minunatul şi întru tot lăudatul praznic al Invierii Domnului şi Mântuitorului nostru Isus Hristos, ziua luminată pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm şi să ne veselim într'ânsa.

«*Hristos a înviat din morţi cu moartea pe moarte călcând şi celor din mormânturi viaţă dăruindu-le*».

Aceasta este cântarea de biruinţă care răsună astăzi din piepturile noastre, ale tuturor drept credincioşilor creştini cari preamărim cu inimile învăluite în haina bucuriei pe Celce de bună voie a luat

asupra Sa păcatele lumii, le-a omorât cu moartea Sa pe cruce şi a înviat a treia zi.

Praznicul e negrăit de mare, iubiţilor mei fii sufleteşti. Căci nu sărbătorim printr'ânsul vr'o faptă trecătoare din istoria lumii, ci sărbătorim însăşi mântuirea sufletului nostru din robia păcatului.

Ca un nor negru şi înfricoşat care învăluie pământul în întunerec adânc, neputând străbate prin el nici o rază din lumina cerescului soare — aşa a învăluit păcatul neascultării sufletul omenesc, lipsindu-l de lumina povăţuirilor dumnezeeşti, pe care nu le-a mai înţeles. Cu cugetul său întunecat orbecăia omul prin noaptea fără de sfârşit a vieţii. Ca fiul cel pierdut din sfânta Evanghelie se despărţise prin nechibzuinţă de căldura casei părinteşti, de dragostea şi pavăza nepreţuită a Tatălui Ceresc, luând drumul deşertului fără limanuri bune.

Oricât de greu a fost însă păcatul omului, oricât de vinovată a fost răsvrătirea lui împotriva Ziditorului său, iubirea acestuia n'a încetat nici odată, cum nici odată nu încetează iubirea unui părinte adevărat pentru copilul său. Dumnezeu a căutat pe om în toată bunăvremea cu iubirea Sa părintească, i-a trimis solii prin profeţii Săi şi l-a mângăiat cu nădejdea în izbăvirea viitoare. La plinirea vremii şi-a trimis în lume pe însuşi Fiul Său unul născut, care «*s'a smerit pe sine, ascultător făcându-se până la moarte — şi încă moarte pe cruce*» [Filipeni II, 8]. Dumnezeu fiind, asemenea oamenilor s'a făcut. A vieţuit între mincinoşi, ca să-i înveţe adevărul; a vieţuit între bolnavi ca să-i tămăduească; a vieţuit între desnădăjduiţi ca să-i mângăe; a vieţuit între desmoşteniţii veacului acestuia, ca să le pregătească moştenirea fericirii celei vecinice; a vieţuit între întunecaţi, ca să le strecoare în suflet o rază din strălucirea împărăţiei ceriurilor; a vieţuit între păcătoşi ca să-i mântuiască.

Cel curat cu inima a suferit ocară; cel sfânt a îndurat scuipări şi lovituri cumplite; Fiul lui Dum-

nezeu cel nevinovat a purtat crucea suferinţelor omeneşti, îndurând moartea pe cruce ca un făcător de rele şi în groapă s'a culcat ca un muritor. Ispita nu i-a îndoit credinţa nici o clipă. Suferinţa nu i-a clătinat ascultarea Sa faţă de Tatăl care l-a trimis să izbăvească lumea. «*De aceea Dumnezeu l-a preaînălţat şi i-a dăruit Lui nume care este mai presus de orice nume: ca întru numele lui Isus tot ghenunchiul să se plece, al celor cereşti şi al celor pământeşti şi al celor dedesupt. Şi toată limba să mărturisească, că Domn este Isus Hristos întru mărirea lui Dumnezeu Tatăl*» [Filipeni II, 9—11].

Iată, iubiţii mei fii sufleteşti, răsplata credinţei şi a jertfei: Invierea. Iată rodurile bogate ale ascultării până la moarte: Viaţa.

Hristos a înviat şi păcatul nu ne mai stăpâneşte; Hristos a înviat şi întunerecul din lume s'a risipit; Hristos a înviat şi legăturile iadului s'au rupt; Hristos a înviat şi s'au deschis porţile împărăţiei lui Dumnezeu; — „Hristos a înviat din morţi cu moartea pe moarte călcând şi celor din mormânturi viaţă dăruindu-le".

„Crucii Tale ne închinăm Hristoase şi sfântă învierea Ta o cântăm şi o mărim!"

Ci noi, iubiţii mei fii sufleteşti, să nu mărturisim numai cu gura, că Domn este izbăvitorul nostru Isus Hristos. Să nu-i preamărim numai cu gura, prin cântări, sfânta lui Inviere. Căci se cuvine, ca «*După cum Hristos a înviat din morţi prin mărirea Tatălui, aşa şi noi întru înoirea vieţii să umblăm*» [Romani VI, 4]. Prin botez împreună cu Hristos ne-am îngropat, lăsând în mormânt păcatul nostru şi înviind ca nişte făpturi nouă. Ca nişte făpturi nouă să vieţuim deci, împreunaţi cu Hristos prin ascultarea desăvârşită, ca să culegem aceleaşi roduri pe care le-a cules prin ascultarea Sa până la moarte Domnul nostru: viaţa de veci. Căci de vremece Hristos, fără de păcat fiind, nu şi-a cruţat viaţa pentru păcatele noastre, cum vom cruţa noi păcatele noastre pentru dobândirea vieţii întru Hristos Isus?

Iar făptura nouă este plină de bunătate: „Ea nu pismuieşte, nu se laudă, nu se trufeşte; nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu pune la socoteală răul; nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr; toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă" [I Corinteni XIII, 4—7] — pentru a-i plăcea lui Hristos. Dupăcum şi Hristos toate le-a suferit, nu pentru a plăcea sie-şi, ci Tatălui celui din ceriuri.

Faceţi-Vă deci vrednici, iubiţii mei fii sufleteşti, de darurile învierii, prin credinţă şi ascultare faţă de Stăpânul vieţii noastre şi prin iubire frăţească între olaltă. Mai ales în vrăjmaşele vremi ce le trăim inima Voastră să fie largă şi dragostea Voastră să îmbrăţişeze pe fericiţi şi dosădiţi deopotrivă; căci Hristos pentru toţi a murit, ca toţi să se împărtăşească de bucuria învierii Sale. Nimeni să nu se închidă întru bucuria sa; nimeni să nu caute numai ale sale; că nici Hristos nu ale sale a căutat, ci Dumnezeu fiind s'a răstignit pe cruce pentru păcatele lumii, ca nimeni rob al păcatului să nu mai fie şi a înviat întru mărire, ca tot celce crede într'ânsul viu să fie în veac.

Năcazurile zilelor noastre sunt multe şi mari. Ci bucuraţi-Vă, că Hristos este cu noi. El a zis doar: «*Indrăzniţi, eu am biruit lumea!*» Intru El au nădăjduit sfinţii Săi Apostoli şi cu ajutorul Lui au cucerit lumea. Intru El au nădăjduit înaintaşii noştri cucernici şi cu ajutorul Lui au străbătut drumul greu al veacurilor, scuturând la plinirea vremii lanţurile robiei.

Cunoscând acum, iubiţii mei fii sufleteşti, purtarea de grije a lui Dumnezeu faţă de neamul nostru şi îndurarea Lui fără de margini faţă de sufletele noastre, pe care le-a scos din întunerec la lumină şi din moarte la viaţă, cuvine-se ca şi noi în voia Lui preasfântă să umblăm în toate zilele vieţii noastre. Nu în ospeţe şi beţii, nu întru priciri şi vicleşuguri, ci întru curăţie duhovnicească să prăznuim deci şi

sfânta înviere a Domnului şi Mântuitorului nostru Isus Hristos.

Aceasta este solia pe care V'o trimit, iubiţii mei, şi aceste sunt poveţele şi îndemnurile ce Vi le împărtăşesc de astă dată de departe, la sărbătorile sfintelor Paşti din acest an. Voi sunteţi mângăierea mea în toată bună vremea; Voi sunteţi bucuria vieţii mele ori unde m'aşi găsì — şi nădăjduiesc, că „precum pururea m'aţi ascultat, nu numai când eram de faţă", aşa şi acum, fiind departe de Voi, mă veţi asculta „cu atât mai vârtos" [Filipeni II, 12] — ca şi eu să mă bucur împreună cu Voi de ziua luminată a învierii Domnului.

Cu aceste nădejdi Vă împărtăşesc arhiereasca şi părinteasca binecuvântare, dorind din toată inima, ca sărbătorile sfintelor Paşti să le petreceţi sănătoşi, întru fericire şi îndestulare duhovnicească şi să le ajungeţi întru mulţi fericiţi ani; şi cu această nădejde Vă trimit vestea cea bună a biruinţii creştineşti:

Hristos a înviat!

Dată în Davos-Platz, Elveţia, la sărbătorile Invierii Domnului din anul 1931.

Al vostru al tuturor de tot binele voitor:

NICOLAE,
arhiepiscop şi mitropolit.

DIN TRECUTUL MĂNĂSTIRII BRÂNCOVENEŞTI DELA SÂMBĂTA DE SUS.[1]

După mărturia lui Paul de Alep[2] marele vornic Preda Brâncoveanu, bunicul voevodului Constantin, clădì la Sâmbăta[3] de sus mănăstire îndată după cumpărarea satului la a. 1653 dela craiul Ardealului Gh. Rákóczy II.[4] Se poate însă ca mănăstirea ce scrie Paul de Alep că o construia Preda în Ardeal în August 1657 să fie biserica de lemn a satului, căreia îi dărui voevodul Constantin Brâncoveanu un Evangheliar apărut la a. 1697[5] şi care biserică de lemn a existat până la a. 1786, când fu înlocuită cu una de piatră,[6] pentrucă pomelnicul ctitorilor mănăstirii, păstrat într'o inscripţie la proscomidiarul bisericii mănăstirii nu înşiră între ctitori pe Preda, ci voevodul e cel mai vechiu între ctitorii înşiraţi în pomelnic.[7]

[1] Jud. Făgăraş. Hram: Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu.

[2] Emilia Cioran: Călătoriile patriarhului Macarie de Antiohia în Ţările Române 1653—1658, Buc. 1900, p. 198.

[3] Acest nume, ca şi al Miercurei, ar fi datorit, după dl prof. Iorga [Neamul românesc în Ardeal şi Ţara Ungurească, Buc. 1906, p. 197] legendelor bogomilice.

[4] Şt. Meteş: Istoria bisericii şi a vieţii religioase a Românilor din Ardeal şi Ungaria până la 1700, Arad, 1918, p. 291—2.

[5] N. Iorga: Scrisori şi inscripţii ardelene şi maramureşene, Buc. 1906, vol. II., p. 184.

[6] In partea răsăriteană a satului. N. Iorga: Neamul românesc în Ardeal şi Ţara Ungurească, Buc. 1906, p. 108.

[7] N. Iorga: Scrisori şi inscripţii ardelene şi maram. Buc. 1906, vol. II. p. 183—4.

Tot despre biserica satului şi nu a mănăstirii trebuie să fie vorba şi în plângerea adresată de doamna Maria, văduva voevodului Brâncoveanu, împăratului austriac înainte de 26 Iunie 1725, că episcopul unit Pataki dupăce a răpit biserica din Făgăraş şi i-a luat odoarele vrea să facă acelaş lucru şi cu biserica din Sâmbăta de sus.[8]

Urmaşii lui Constantin Brâncoveanu pe tronul Ţării Româneşti au sprijit mănăstirea, alături de descendenţii săi cari stăpâniau moşia Sâmbăta de sus. Ni s'a păstrat un Octoih din 1741—2, dăruit mănăstirii de Constantin Mavrocordat. Notiţele culese de domnul profesor Iorga de pe acest Octoih aruncă lumină vie asupra rolului ce jucà mănăstirea în viaţa preoţimii din jur. Unii îşi făceau aici pregătirea pentru slujbă: Să se ştie de căndu am şezut de am învăţat la părintele A., scris-am, eu Şerban, căndu am şezut de am învăţat la glasuri în postul Paştilor". Popa Matei notează că şi-a îngropat restul zilelor în mănăstire „când mi-a murit preuteasa mea, ereţa Stoica, cu doi copii, vă liat 7254 [1746], luna lui Martie 3 zile". Popa Samoil din Lisa notează numai atâta, că a petrecut în mănăstire, în

---

[8] ..Pataki, cogente sacerdotes et procuratores ecclesiae, ut accipiat argenterias aliaque ab acclesia; pariter infestat eccles am, quae in possessione nostra Szombatfalva est. Ideo humillime supplico, quatenus dare, ordines majestas vestra sacratissima dignetur... Cipariu, Archiv, Blaj, 1867 p. 515 cf. S. Dragomir, Istoria desrobirii religioase, vol. I, Sibiu 1920, p. 103 4. Totuşi, unirea a neliniştit mănăstirea dela Sâmbăta de sus ca şi celelalte mănăstiri, cu mult înainte de a se năpusti asupra lor [la 1761] spre a le pustii. Deaceea vedem că petiţia din 28 Nov. 1747 a Făgărăşenilor cere protecţia mitropolitului din Carloviţ contra unirii şi pentru mănăstirile din apropiere: „Aşişderea şi tot împrejurul cetăţii Făgăraşului adecă toată ţara partea neunită şi împreună şi sfintele schituri adecă mănăstioarele care sânt pre sub poalele munţilor, toţi ca nişte fii smeriţi şi prea plecaţi cu toţi împreună, căzând, cu lacrimi fierbinţi ne rugăm, ca să ne umbrim sub prea sfinţite aripile Preasfinţiei tale" etc. Iscălesc Făgărăşenii, apoi se înşiră satele cari aderă la petiţie, cu popii lor şi la urmă, după „...Sâmbăta de sus popi 9. Schiturile: La Comana de sus 1; la Şinca 2; la Şercăiţa 1; la Recea 2; la Buciumi 1; la Dejani 1; la Breaza 1; la Sâmbăta 2; la Drăguşi 2; la Arpaşi 1; la Scorei 1; la Porumbac 1". S. Dragomir, Ist. desrobirii relig. Sibiu 1920, vol. I. anexa 44.

societatea numitului popă Matei, în anul 1755, când egumenul mănăstirii, Visarion, întitulat de popa Samoil numai „părintele Visarion", era plecat la Ierusalim. [9]

Dintre înaintaşii în conducerea mănăstirii ai părintelui Visarion, care s'a învrednicit de trista cinste de a încheia şirul lor pela 1783, cunoaştem pe unul, originar din satul vecin Pojorîta, care pare a fi deschis şirul egumenilor. Işi însemnă numele pela a. 1690 pe o Biblie din 1688, trecută ulterior în posesiunea bisericii dinspre apus a satului Sâmbăta de sus: „Ion ig[umenul] din Sâmbăta de sus, fiindu din Pojorta". [10]

Egumenul Visarion e figură măreaţă între călugării ardeleni din secolul 18. A condus mănăstirea dela anul 1743. Iscălitura sa pe Octoihul dăruit de el mănăstirii: „Eu, Visarion întâiul egumen, al patrulea al egumenii mele" o completează dl prof. Iorga cu cuvântul [anul]. [11] După pelerinaj însă nu se putea afla în anul al patrulea de egumenie, căci pe un Minei al mănăstirii notează la 30 April 1783 că e în al 40-lea an al egumeniei sale. [12] „Al patrulea" va fi însemnând deci: în egumenie, al patrulea în şirul egumenilor. Pe Octoihul amintit, trecut după evacuarea mănăstirii în posesiunea bisericii dinspre răsărit a satului, povesteşte că mergerea sa la Sfântul Mormânt „au fost la anu 1754, Iul[ie] 29 zil[e]. S'au tămplatu în zi Vineri, cu trei zil[e] înaintea postului Adormiri Precesti..." [13] După reîntoarcere, pe Molitvelnicul ce-l vinde popii Samoil din Lisa la 21 Febr. 1761 [14] poartă încă titlul simplu de egumen, ca şi înaintaşii săi cari nu văzuseră locurile sfinte, în alte iscălituri însă îşi dă titlul pompos de „întâiul" sau „întâiele egumen", imitând proto-egumenii Atosului şi ai altor locuri

[9] N. Iorga, o. c., p. 186.

[10] Id., p. 184.

[11] Id., p. 185.

[12] „La 40 de ani a egumenì mele".

[14] Ajuns ulterior în posesiunea bisericii din Sâmbăta de jos, Iorga, o. c., p. 183.

sfinte din răsărit, pe cari îi va fi întâlnit în pelerinajul său. O cruce dela biserica dinspre apus a Sâmbetii de sus îi redă numele mai complect: „Pop Visarion, întâiulu egumen al Sâmbetii de Sus, 1761". [15]

E trecut în pomelnicul ctitorilor îndată după copiii voevodului Brâncoveanu [16] înaintea tuturor celorlalţi ctitori şi binefăcători.

In timp ce egumenul Visarion conducea cu autoritate şi pricepere mica sa obşte, nori prevestitori de furtună, aduşi de vântul propagandei catolice, se grămădiau pe cerul viitorului mănăstirii.

La un an şi jumătate după înscrierea Făgărăşenilor şi cu ei a mănăstirii din Sâmbăta de sus sub jurisdicţia şi ocrotirea mitropolitului din Carloviţ [17] descinse la Făgăraş pentru propaganda unirii vicarul nelegiuit al episcopului unit Inocenţiu Micu, P. P. Aron, vrând ca prin excese de zel unaţionist să-şi câştige merite îndeajuns spre a putea ocupa scaunul din care prin nedeamnă trădare scoase pe stăpânul său. Dupăce se ocupă de Făgărăşani chemă la sine atât pe preoţii din Sâmbăta de sus, cât şi pe călugării din mănăstirea de acolo, „cari spre cea mai mare pagubă a sfintei religiuni unite" — scrie dânsul în raportul său din 19 Aprile 1749 către secţia catolică a guvernului, dela care-şi aştepta răsplătirea — „cutează a împărtăşi sfintele taine şi sacramentalii tuturor deavalma. Şi acestora, ca şi Făgărăşanilor le-am dovedit adevărul, căruia n'au avut ce opune, decât uzul, sau mai bine abuzul de până atunci şi obiecţia greşită, că odinioară avea Mitropolitul din Bucureşti jurisdicţie în această dieceză [în acest punct i-am convins de contrarul]. Imi cerură, conform canoanelor, recunoaşterea dreptului

[15] Id. p. 184.

[16] Id. p. 183. In pomelnic nu sunt trecuţi toţi copiii voevodului, în schimb însă este un „Costandin" în plus, care poate să fie nepotul din fiica Maria şi Constantin Duculeţ al Voevodului, crescut de el, [cf. Şt. D. Greceanu: Const. V. Brâncoveanu Buc. 1906, p. 282 şi 83] sau e nepotul de fiu al voevodului şi tatăl lui Manolache Brâncoveanu, restauratorul dela 1762 [cf. Iorga Neamul rom. în Ardeal şi Ţara ungurească. Buc. 1906, p. 102].

[17] V. mai sus, nota 8.

lor de a funcţiona. Le-am promis că li-o voi acorda după ce vor mărturisi adevărul sfintei uniri, pe care li l-am făcut cunoscut. Dar ei, ca unii ce sunt supuşi principelui Brâncoveanu, fără prealabila lui înştiinţare, ne mai având ce-mi replica au declarat că aceasta n'o pot face şi au plecat intimidaţi, îndoiţi şi desigur nu fără scrupuli. Rămâne deci [stabilit], că aceste două localităţi mai sus specificate fiind piatră de poticnire, scandal şi suprem pericol pentru sacra religie unită nu numai în districtul Făgăraş, ci, prin faima lor, şi în locuri mai îndepărtate, înalta secţie catolică trebuie să îngrijiască cu religiositate şi de remedii externe"... Propune aceste remedii întâi cu privire la Făgărăşani, apoi cu privire la cei din Sâmbăta de sus propune, ca preoţii să fie opriţi dela orice funcţiuni şi se angajază că va executa această oprire, dacă mărita secţie catolică îi va da asistenţa necesară, iar mirenii să fie siliţi la observarea „sfintelor canoane".[18]

Asistenţa cerută a obţinut-o după pofta inimii, în forma de asistenţă militară, artilerie chiar, Aron contra mănăstirilor abia peste 12 ani, când apoi întreprinse distrugerea tuturor mănăstirilor ardelene.

In anul 1761 Visarion asistă cu inima strânsă de durere la tristul spectacol al dărâmării mănăstirii sale de forţele generalului austriac Bucow, şi ale autorităţilor locale, puse în serviciul propagării unirii.[19]

Nici vrednicia egumenului Visarion, nici protecţia ctitorilor princiari brâncoveneşti n'a putut salva mănăstirea din prăpădul deslănţuit de unealta iezuiţilor, odiosul P. P. Aron, cel afurisit de episcopul său Inocenţiu Micu pentru vina trădării lui şi a cauzei naţiunii susţinute de el, dar pricopsit din acea manoperă cu scaunul episcopesc dela Blaj.

Zelul intolerantului papistaş, sporit de dorul de răsbunare pentru umilirile ce trebui să le îndure dela

[18] S Dragomir: Istoria desrobirii relig. vol. I. Sibiu, 1920, anexa 53.
[19] Cf. S. Dragomir, o. c. vol. II, p. 240.

ţăranii revoltaţi în anul 1761,[20] descoperì şi prin cele mai ascunse văi din munţi pacinicele schituri în cari înfloria ortodoxia şi le distruse, căci îşi dădea seama că pe călugări nu-i poate cumpăra cu privilegii materiale să-şi vândă credinţa, ca pe necăjiţii popi de sate.

Un călugăr deplângând în versuri ruina mănăstirii sale[21] afirmă că Românul Aron e mai rău persecutor al Românilor ortodocşi decât Ungurul calvin Apafi, care a chinuit pe Sava Brancovici, căci:

„Mihai Apafi biserici n'a stricat
Iară Aron cincizecişipatru a surpat".[22]

După trecerea furtunii Visarion nu mult plânse înzadar pe ruinele cuibului risipit, ci se puse pe lucru cu credinţă neîmpuţinată, să refacă ceeace au stricat propagatorii unirii. Alergă la ctitori, la urmaşii voevodului Brâncoveanu, şi aceştia, fraţii Manolache şi Nicolae Brâncoveanu, nu cruţară mijloacele de cari dispuneau, aşa încât în anul 1766 mănăstirea era din nou ridicată şi în acest an se şi zugrăvia.[23]

Din cauza acestei restaurări începe pomelnicul ctitorilor cu fraţii Nicolae şi Manolache şi abia după ei şi după Maria, poate soţia unuia din ei, urmează voevodul Constantin Brâncoveanu şi ai săi.

Visarion după toate semnele a ajuns şi a doua pustiire a mănăstirii, mult mai blândă, decât cea dintâi, dacă el trăia la 1783 şi dacă ceeace raporta cancelaria ardeleană la 21 Oct. 1817 împăratului Francisc II e exact.

In prima jumătate a secolului 19 marele logofăt Grigore Brâncoveanu, fiul lui Manolachi, boier gre-

[20] S. Dragomir: Istoria desrobirii religioase, vol. II, Sibiu 1930, p. 187 ss.

[21] „Plângerea sfintei mănăstiri a Silvaşului", păstrată în arhiva mănăstirii Căldăruşani, unde se va fi refugiat autorul ei, şi publicată în revista Biserica Ort. Rom. a. IV [1878, p. 497—507], în ziarul Telegraful Român, 1898, nrii 24 şi urm., în Foaia Diecezană din Caransebeş, 1898, nrii 13 şi urm. etc.

[22] Ar fi o lucrare frumoasă şi nu prea grea, chiar pentru un student, a scrie istoria celor 54 mănăstiri ce se zice că au existat în Ardeal în secolul 18.

[23] Iorga, Scrisori şi inscripţii ardelene, p. 184 [Nr. 627]. Neamul rom. în Ardeal şi Ţara Ungurească, Buc., 1906, p. 107.

cizat, murind fără urmaşi lăsă prin testament întreaga moşie dela Sâmbăta, cu mănăstire cu tot, companiei de negustori greci din Braşov.[24]

„Şi aici" — scrie dl prof. Iorga[25] — „Grecii au făcut ceia ce li s'a imputat cu dreptate în ţară, mistuirea averilor mănăstireşti, lăsând să se nimicească de timp mănăstirea însăşi".

La moartea lui Grigore Brâncoveanu însă mănăstirea dela Sâmbăta de sus era de mult pustie, cum reiese din următoarele acte din arhiva de stat din Viena.

St. R. 8407/1817: «*Propunerea cancelariei aulice ardelene din 21 Oct. 1817* cu privire la petiţiunea maiestatică a călugăriţei de religia ortodoxă Maria Borsos[26] din Făgăraş, în care induce dânsa, că pe domeniul principelui Brâncoveanu, Sâmbăta de sus din judeţul Făgăraş, a existat odinioară o mănăstire. Ruinele ei se văd încă. In acea mănăstire locuiau înainte vreme călugări. Cere deci autorizaţia să reclădiască cu mijloacele de cari dispune dânsa acea mănăstire şi biserica ei şi să locuiască în ea împreună cu alte zece călugăriţe.

Relativ la acestea raportăm, că preaînalta rezoluţiune din 12 Dec. 1782 a dispus desfiinţarea în cuprinsul întregei monarhii a tuturor acelor ordine de călugări şi călugăriţe, cari duc numai viaţă contemplativă, fără a contribuì cu ceva plauzibil la binele aproapelui şi a societăţii civile. In marele principat al Transilvaniei, unde nu erau alte ordine de

[24] N. Iorga: Neamul românesc în Ardeal şi Ţara Ungurească, Buc., 1906, p. 103 ss

[25] Op. c. p. 107.

[26] *Borsos* transcrie si protopopul Făgăraşului Nicolae Borzea de Vist în lista familiilor ortodoxe din Făgăraş trecute prin fraudă în protocoalele parohiei unite sau stinse, în cartea sa despre pelerinajul la ruinele mănăstirii la 200 de ani dela moartea ctitorului, publicată în Făgăraş la 1914 [p 70] unde publică şi fotografia de atunci a ruinelor mănăstirii, încă aproape întregi. Dl prof. Iorga transcrie însă Borşoş în Scrisori şi inscripţii ardelene I, p. 167 într'un act care prezintă familia Borsos ca sprijinitoare a bisericii: Pană Ianăş Borşoş cedează intravilanul destinat nepoatei sale Bălăşica pentru zidirea de curând autorizată a bisericii ortodoxe din Făgăraş, la 30 Iunie 1785, despăgubind pe nepoată cu bani. Borşoş iscăleşte un Făgărăşan, Mihai, şi petiţia din 1747 la Dragomir, Istoria desrobirii relig., vol. I, Sibiu 1920, anexa 44.

acest fel, resoluţia a lovit numai călugării şi mănăstirile uniţilor şi ortodocşilor, mai ales însă pe ale acestor din urmă. Prin acea rezoluţiune au fost desfiinţate toate coloniile monahale şi mănăstirile, primele fără excepţie, ultimele cu excepţia acelora, care s'au găsit apte spre a fi utilizate pentru alte trebuinţe mai raţionale. S'a luat totodată măsura, ca nici în viitor să nu fie primite şi tolerate în ţară colonizări monahale [Einsiedeleyen], schituri şi mănăstiri de acest fel, ba nici chiar călugări şi ieromonahi singulari.

Astfel stând lucrurile şi cum petiţionara şi colegele sale prin felul lor de trai pur speculativ nu ar aduce nici un folos esenţial societăţii civile şi deaproapelui, ba mai mult, şi-ar susţine viaţa pe cheltuiala poporului şi fără aceasta sărăcit cu totul şi dedat la exaltare religioasă al Românilor şi astfel i-ar sleì şi mai mult puterile, cancelaria propune respingerea cererii.

Vot. Ader la aceasta propunere a cancelariei cu atât mai vârtos, că nu există nici un motiv pentru a permite ivirea unei astfel de instituţiuni, care în nici o privinţă n'ar servì binele comun şi încă mai puţin promovarea religiosităţii şi evlaviei adevărate.

[Iscălit între 6 şi 11 Nov. 1817 de toţi consilierii].

Rezoluţia imperială.

La propunerea cancelariei se respinge cererea de faţă.

Din ordinul M. S. ss. RAINER. — Viena, la 15 Nov. 1817.

St. R. 10076—1817. La o nouă cerere a călugăriţelor ortodoxe din jud. Făgăraş, Maria Borsos şi soaţele sale, cancelaria propune la 25 Nov. 1817 menţinerea rezoluţiei precedente, dela Nr. 8407. Împăratul aprobă cu iscălitura proprie aceasta propunere la 12 Ianuarie 1818.

Prof. Dr. ŞT. LUPŞA.

„AI ÎNVINS NAZARINENE!"

Cataclismul ce zgudui din temelii în ziua răstignirii întreg Ierusalimul liniştindu-se, duşmanii neîmpăcaţi ai lui Hristos, în frunte cu Ana şi Caiafa se credeau la adăpost de puterea şi de faima fiului Mariei din Nazaret, pe care împreună cu Evanghelia mărturisită şi propoveduită de El, îl ştiau în fundul unui mormânt rece şi binepecetluit.

Lupta dată deci pe viaţă şi pe moarte cu Mesia, o socoteau definitiv câştigată de ei.

Dar iată ce vorbesc oamenii pe străzile Ierusalimului începând cu a treia zi după data celei mai grozave crime, săvârşită pe pământ de răutatea şi de ura omenească: *Mesia cel crezut mort, a înviat!*

La început această veste se răspândeşte în şoapte timide, dela om la om, ca pe urmă, asemenea unui torent, vestea învierii Domnului să străbată în lung şi în lat pământul. Deci, nu s'a terminat lupta? Nu! Lupta din partea lui Hristos, cu toţi duşmanii luminii din care se născu El, *începe abea acum!*

Astfel, după înviere, pretinşii învingători din ziua răstignirii, se transformă în nişte învinşi ruşinaţi, iar cel crezut de ei învins, Fiul luminii, îşi continuă şi după înviere lupta cu întunerecul inconştienţii omeneşti.

Invierea lui Hristos este un clasic *memento* pentru omul neputincios, care în nimicnicia şi'n nemernicia lui, crede că poate lua lupta cu marele Dumnezeu din ceruri.

Creatura nerecunoscătoare se luptă cu creatorul! Robul desarmat se luptă cu stăpânul vieţii şi al morţii lui!

*

Pe cel viu l-aţi urât şi l-aţi răstignit! Dar de cel înviat din morţi, să vă temeţi şi să tremuraţi de puterea şi de dreptatea lui! Pentru că toţi câţi l-aţi urât şi l-aţi batjocorit, vă veţi întâlnì cu El faţă 'n faţă pe cărările vieţii voastre.

Şi de faţa Lui luminoasă şi de ochii lui întrebători şi mustrători unde v'aţi putea ascunde? Sau nu vedeţi că pretutindenea de El daţi şi de El auziţi?

Ar trebui să ştiţi, că pe locul, unde voi cei *aliaţi cu minciuna* aţi crezut că printr'o luptă inegală aţi răstignit *adevărul*, s'a cristalizat *cuvântul* celui ce azi nu mai strigă în pustie, cuvântul animator şi mângăietor, ce netezì calea martirilor spre crucile tot de voi ridicate, într'o altă parte a lumii, în arenele circurilor Romei!

*

— Inapoi între cei morţi! Tu, pe care iudeul în colaborare cu omul legii, Pilat, te-au ridicat pe lemnul ocarei, ce cauţi azi în Cetatea eternă? Sau vrei să te numeşti şi împărat al Romei, celce Te numiai împărat al Iudeilor? Sau voieşti să dărâmi altarele strămoşilor, rupând cununile de mirt de pe fruntea lui Apollo şi a Dianei?

Celce ţi-ai primit de bună voie moartea fără să faci apel contra sentinţei ce te ridica pe Cruce, îndrăzneşti să-ţi măsori puterile cu Roma nebiruită?...

Şi o nouă luptă se încinge, deastădată între puterea Romei şi între Hristos cel a treia zi înviat din morţi.

Forţa brutală s'a răsvrătit din nou contra Cerului.

Şi minune: o mână de oameni ia lupta cu lumea romană!

De nouă ori s'au ciocnit oţelul, torturile, gladiatorii şi haita animalelor sălbatice, cu blândeţea, cu entuziasmul şi cu credinţa de granit a ostaşilor Domnului, despre care Roma ştia că este mort, dar despre care ceata martirilor executaţi în cele nouă persecuţii ştia că a înviat a treia zi din morţi,

călcând cu moartea pe moarte, iar lor, celor cari se jertfesc pentru lăţirea credinţii în El, viaţă le va dărui!

Şi s'au prăbuşit biserici şi s'au distrus altare şi cruci. Dar în deşisuri de codri şi 'n crepături de stânci răsuna din nou şi cu crescândă putere imnul: „Şi celor din mormânturi viaţă dăruindu-le".

Filozofi ai Romei! Voi nu pricepeaţi şi nu vedeaţi ceeace şi cel mai nepriceput rob al vostru înţelegea şi observa: Că învierii nici o putere lumească nu i se poate împotrivi. Aţi voit să opriţi codrul credinţii să nu înverzească, atunci când soarele învierii a încălzit pământul! Toate mijloacele voastre de tortură, toate rafinăriile chinurilor neînchipuit de grele, nu v'au putut asigura izbânda în lupta voastră dată contra cerului!

Din fiecare sămânţă a credinţii celei nouă, căzută în mormântul săpat martirilor, răsăriră milioanele de arbori gigantici, crescuţi şi alimentaţi de razele calde ale învierii lui Isus Hristos, pe care Tatăl l-a făcut împărat al lumei celei nouă ce se ridică pe ruinele lumii prin voi prăbuşite.

Romă! Şi tu ai perdut lupta! Şi ai perdut-o pentrucă şi tu, ca şi sateliţii tăi din Orient, ai îndrăznit să-ţi ridici ochii plini de ură şi mânile pline de sânge contra stăpânului şi a Dumnezeului din ceruri!

Şi a trebuit o mare de sânge şi lacuri de lacrimi pentruca să înveţi, că moartea nu va învinge nici-odată pe Acela care încă în viaţă fiind învie din morţi pe Lazar şi pe cei doi tineri: Fiica lui Iair şi fiul văduvei din Nain.

Nu, lume, de tine nu ascultă nici moartea, nici viaţa; şi ca un tragic final al luptei tale date contra cerului, a trebuit să strigi prin gura învinsului imperator: «*Ai învins Nazarinene, a Ta este lumea!*»

*

Dar lumea uită înfrângerile suferite iar omul întunecat de negura urei provocată cu toate arti-

ficiile infernului neîmpăcat cu crezul învierii; nimic nu învaţă nici din înfrângerea Iudeului derutat de meschine interese de clasă, nici din ruşinoasa înfrângere a Romei ce-şi măsură zadarnic spada cu biruitoarea Cruce!

Şi lupta se începe din nou! Secol după secol, deşi Hristos îşi vădeşte puterea Lui în fiecare clipă, omul, reprezentantul eternei lupte între lumină şi întunerec, nu desarmează.

Fondul luptei rămâne acelaş, numai forma şi mijloacele luptei se schimbă după timp şi împrejurări.

Arie, inchizitorii, sectanţii, ateii, francmazonii şi alţi fii ai întunerecului sunt oamenii tuturor veacurilor.

Sărmani pigmei: dacă lancea Romanului împlântată cu vigoarea milei de-a *pune capăt suferinţelor unui nevinovat*, nu l-a putut răpune pe Hristos — veţi putea voi cu săgeţile voastre cu vârf de spumă învinge pe Celce vă mai sufere pe pământ pentruca escepţia necredinţii voastre să întărească regula credinţii universului în Hristos şi în împărăţia lui întemeiată pe pământ prin învierea cea de a treia zi? Nu vedeţi voi toţi, duşmanii Domnului, cum zvârcolelile voastre se pierd în vraja imnului de triumf al învierii ce răsună şi azi peste tot pământul?

Hristos a înviat! Iar vouă celorce luptaţi împotriva Lui, nu vă rămâne decât să mărturisiţi şi voi ceeace a mărturisit învinsul Imperator: „Ai învins, Nazarinene, a Ta este lumea!"

Prot. Lt.-col. I. DĂNCILĂ.

FRANK THOMAS.

DE CE PLÂNGI?

De ce plângi? [Ioan XX, 15].
De ce sunteţi trişti? [Luca XXIV, 17].
De ce sunteţi neliniştiţi? [Luca XXIV, 38].
Sunt viu, în vecii vecilor, zise Isus.

Aş vrea în paginile care urmează să mă adresez acelora care plâng. Sunt atâţia! Aparţin tuturor claselor, de toate condiţiile şi uneori lacrimile lor sunt aşa de amare! De obiceiu aceia care plâng, pun lui Dumnezeu întrebări numeroase şi pline de amărăciune.

Fratele meu, sora mea, înţeleg întrebările tale: le-am avut şi eu; înţeleg lacrimile tale: le-am vărsat şi eu, uneori cu multă amărăciune. Iţi cer o favoare, nu mi-o poţi refuza: permite-mi să mă strecor cu blândeţe aproape de tine, ca să plâng împreună cu tine; apoi, fără multă vorbărie, să-ţi arăt pe Acela care m'a consolat, şi încă pe mulţi alţii cu mine, pe stăpânul şi Mântuitorul tău, pe Acela care, dupăce plânsese în faţa mormântului lui Lazăr, a cutezat el însuş să pătrundă în această întunecoasă vale a lumii, ca s'o ilumineze prin înalta Sa prezenţă. Permite-mi să-ţi arăt în Hristos pe acela care „a biruit moartea şi a pus în evidenţă viaţa şi nemurirea", ieşind victorios din mormânt. Fiecare Duminecă a unei săptămâni de muncă şi oboseală, trebue să-ţi aducă aminte că Mântuitorul lumii a spulberat moartea şi vrea să te antrenezi, tu şi iubiţii tăi, către înălţimile unei vieţi superioare în Hristos.

Această zi, începută în lacrimi şi tristeţe, poate să se sfârşească cu totul altfel. E destul pentru

Hristos, ca să găseşti în acest drum reînvierea ta, punându-ţi cu iubire şi ţie cele trei întrebări ce le-a adresat odinioară ucenicilor săi, cari, primii, avură privilegiul să-l revadă viu, după răstignirea Sa.

De ce plângi? ne întreabă Mântuitorul, dupăcum întrebase odinioară şi pe Maria Magdalina, care venise în grabă la mormânt să îmbalsameze trupul Stăpânului său. Altă dată, stăpânită de şapte demoni, fusese vindecată de profetul din Nazaret; o viaţă nouă începuse pentru ea, — viaţa păcii. Deasemenea şi moartea aceluia pe care-l primise, îi fu ca o prăbuşire a întregei sale fiinţe. Iată pentruce plânge ea solitar, cu toate că a fost oprită de îngeri, — şi când Isus se arătă în dimineaţa Paştilor, ea nu putu se creadă ochilor săi şi urechilor sale; aceasta era ceva prea frumos pentruca sà fi putut fi adevărat; i se părea c'o înşeală simţurile sale, deoarece ea nu mai plânge, când însuşi Mântuitorul ei este acolo înaintea ei şi-i vorbeşte cu o dragoste fără de seamăn.

De ce sunteţi trişti? ne întreabă Isus, dupăcum mai întrebase şi pe cei 12 apostoli cari se îndreptau seara spre cetatea Emaus. Păreau munciţi de gânduri mari, mergeau orbeşte, tot vorbind despre Acela pe care duşmanii veniseră să-l răpească, pironindu-l pe cruce. Isus se apropie de ei. Observă deci tristeţa lor şi încercă să-i mângăe, tâlcuindu-le din Scripturi că Stăpânul lor trebue să fi înviat. Dar nu l-au recunoscut pe cel care le vorbea; se credeau singuri, cu toate că erau aproape de El! Il credeau îngropat în mormânt, în vreme ce El mergea alăturea de ei, revărsând viaţă.

De ce sunteţi neliniştiţi? ne întreabă Isus, precum întrebase pe cei 10 apostoli întruniţi, tot în aceeaşi seară, la Ierusalim într'o cameră înaltă, în momentul când se întorceau cei doi învăţăcei din Emaus, cari anunţară cu bucurie noua veste despre învierea Stăpânului lor. Erau acolo apostolul Petru şi cel pe care Isus îl iubea mai mult, — credinciosul Ioan, dar erau prea trişti, ca să poată crede această

veste minunată. Isus arătându-li-se, i-a înfricoşat. Pacea pe care Isus le-o dorea, ei n'o au, ci sunt, dimpotrivă, profund întristaţi. Nici chiar mărturia simţurilor lor nu i-a convins, neadmiţând realitatea învierii.

Prin urmare, [în toate trei cazurile] Isus trebuia să consoleze, să potolească pe cei cărora li se arăta. Toţi sunt în tristeţe şi nelinişte, încât Isus, foarte mirat, încremenea de ceeace vedea între cei mai intimi amici ai Săi. Credea c'o să găsească mai multă credinţă, mai multă încredere în promisiunile sale. Le-a dat doar de atâtea ori probe vii despre adevărul spuselor sale. Intr'adevăr se pare că tulburarea lor îl nelinişteşte chiar şi pe El, — şi tristeţea lor îl întristează în cele din urmă şi pe El. Pentru nimic în lume n'ar fi trebuit să plângă cu lacrimi în ochi, ei, cari s'ar fi cuvenit să tresară de bucurie mare. Singurii cari şi-au adus aminte de promisiunile învierii au fost duşmanii lui Isus, cari au făcut tot posibilul ca să împiedece realizarea ei. Ce dureroasă constatare pentru El, care revenea vesel, că nu găsea voios pe nici unul din ucenicii Săi. Evident, că putea să le încerce durerea lor, însă dorinţa lui Isus era să-i vadă fericiţi! Sunt întristări şi elanuri de simpatie pe cari Mântuitorul nu ni le pretinde şi cari îi cauzează mai puţină mulţumire decât strigătele de bucurie şi cântecele religioase, căci de multe ori e lipsă de mai multă credinţă în cântare, decât în tânguire. De aci uimirea învierii la învăţăceii lui Isus, pentrucă-L credeau mort pe celce era viu.

Dacă Hristos este viu, pentruce să plângem? pentruce să fim trişti?

Par'că văd la mulţi [dintre cititorii mei] întristări adânci, cărora aş vrea să le aduc o solie de consolare. Singura cale pentru ajungerea mângăierii este să strigăm că Hristos este viu şi să ne străduim a ne pune în contact cât mai personal cu învierea. Insă celce va face acest lucru va trebui să ştie mai întâiu cauzele profunde ale tristeţii

noastre, pentruca să vadă că Hristos cel veşnic viu Il consolează.

Sunt, mi se pare, trei izvoare principale ale marelui fluviu de lacrimi şi dureri care curge pe pământul nostru: *Viaţa — Păcatul — Moartea.*

Viaţa înainte de toate, cu monotonia ei şi cu grelele ei poveri, de care se lovesc mulţi dintre noi. Lucrul de toate zilele, ca şi al unei vite de povară, la care trebue să te înhami zilnic, nevoile zilnice despre cari e vorba să le faci şi cari puţin câte puţin fac din om o rotiţă în mişcarea unei imense maşini, acest lucru monoton pe care trebue să-l reia omul în fiecare dimineaţă, timp de 360 zile de lucru ale anului, — este obositor şi mâhnitor, dacă se prelungeşte la infinit. Şi când poverile devin greoaie, foarte greoaie, când grijile se înmulţesc, oricât lucru i s'ar da cuiva, câştigul ce l-ar avea, n'ar fi suficient, ca să satisfacă strictul trebuincios, oh! atunci, inima se turbură uşor! Privirea devine neliniştită şi mersul, aşa de vioiu odinioară, şovăelnic şi sfiicios!

Viaţa ne întristează pe de altă parte, căci în asemenea situaţii, nu ne mai pune în contact cu oamenii, ne face să ne ferim de ei; de aci decepţiile, cari ne fac rău: ele sunt de multe ori aşa de crude şi aşa de egoiste încât ne doboară. In epoca tinereţii sufletul vede totul în altă culoare, este plin de iluzii generoase şi se dă voios acelora pe care-l întâlneşte. Dar... în curând bagă de seamă cât a fost de imprudent. Sufletul nu găseşte în jurul său ecoul pe care-l spera. Ce să zic? El se izbeşte de intenţii rele, de procedeuri aspre şi nedrepte; mai mult, el se dă cu loialitate, pentru a suferì apoi lovituri primite dela aceia cari îl admiră mai mult. După asemenea decepţii, sufletul se alege cu astfel de rane pe cari încă nimic nu le-a putut vindeca.

Fără a ne depărta prea mult, viaţa în sine, vreau să zic viaţa fără Dumnezeu, este o cauză primordială a turburării pentru oricine care cugetă puţin, pentrucă această viaţă este seacă. Ea duce totdeauna

la nimicirea ființei, pe urmă în neant. La ce să mai trăim? La ce să mai lucrăm, la ce să ne mai distrăm, la ce să ne mai jucăm, la ce să mai iubim, la ce să mai suferim? Pentruce să mai întemeiem familie? Pentruce să ne mai apropiem unii de alții, când, dintr'un moment într'altul, trebue să ne despărțim, ca să disparem în abis? Naşterea începe ascendența ființei omeneşti, îşi ajunge vârful, ca apoi să descindă din nou cu repeziciune, atras de legea gravității. Se deschide ca o floare dimineața, ca s'o veştejească soarele? La ce bun, deci, poate folosì aceasta? Care este scopul final a tot ce se desvoltă, al tuturor acestor sforțări? Filozofii se silesc să ne-o indice, dar nu le-a reuşit încă. In afară de Dumnezeu, totul este deşertăciune, totul este sec. El nu prețueşte mâhnirea în viață. Ințelepciunea antichității avuse fericirea să scrie: „Deşertăciunea deşertăciunilor, toate sunt deşertăciune şi vânare de vânt" [Ecles. I, 2 şi II, 26]. Cum să nu fie sufletul trist, chiar desperat, dacă e tot în acelaş loc, după atâția ani de muncă şi suferințe?

Dar pe lângă acest izvor al marelui fluviu de lacrimi şi dureri, mai este şi un al doilea mai amar şi mai abondent: *păcatul.* Chiar omul cel mai superficial, chiar şi acela care nu caută decât să se ameţească prin muncă sau plăcere, evitând cu grije să se găsească în fața sa însăşi, este obligat să mărturisească, dacă este sincer, că nu-i liniştit în adâncul ființii sale. Este în el, ca şi o vagă indispoziție, o tăcută nemulțumire cu sine şi chiar şi cu alții, care câte odată se schimbă în teroare profundă, provenind direct din păcat. Sunt oameni foarte cinstiți, cari se bucură de o mare reputație, dar sunt cu toate astea nevoiți să mărturisească, că nu şi-au făcut pe deplin datoria. Omul greşeşte adesea şi conştiința sa este aceea care-l acuză ori de câte ori se reculege, impunând tăcere în zgomotul vieții care-l asurzeşte. Trecutul său îl îngrozeşte, sunt părți din viața sa asupra cărora n'ar mai dorì să revină, cari îl țin cu totul încătuşat.

Viitorul său de asemenea îl îngrozeşte, fiindcă într'o zi va trebuì să moară, şi aşteptând, trebue să trăiască orb, vai! în greşeli, în obiceiuri urâte de cari nu ajunge să se desfacă. El care se laudă că-i liber, el care-i chemat la libertate, se simte sclav, sclav al pasiunilor cari îl fac de ruşine. El nu face binele pe care-l vrea, ci răul de care îi e scârbă. Inima sa este un câmp de bătălie. In afară pare liniştit, în fond însă se dau lupte, cari aproape în fiecare zi se termină cu înfrângerea binelui şi victoria răului. Şi această viaţă păcătoasă te desgustă din ce în ce mai mult: ea este cauza tuturor suferinţelor". Om nenorocit! — scrie Pavel. — „Cine mă va izbăvì de trupul morţii acesteia?" [Rom. VII, 24].

Aceasta este cauza care provoacă umanităţii atâtea necazuri şi tristeţe, nu numai acelora cari sunt sclavi ai pasiunilor celor mai urâte, ci chiar celor cari prin urmarea unei vieţi publice ireproşabile, simt cu atât mai mult ticăloşenia lor, cu cât contrastul dintre viaţa lor externă şi cea internă este mai izbitor.

In sfârşit este şi un al treilea izvor de amărăciune pentru om — *moartea* — care nu este de altfel decât sfârşitul logic al unei vieţi pline de păcat: „Pentrucă simbria păcatului este moartea" [Rom. VI, 23]. Iubiţi fraţi şi surori, ce este această voce tainică, care, an de an, oră de oră, minută de minută ne face să înţelegem totul, fără să se preocupe de supliciile noastre sau de gemetele noastre! Moartea îndeplineşte cu încetul opera sa destructivă, răpindu-ne pe aceia pe cari îi avem mai dragi, obligându-ne să ne despărţim de ei, ca să nu devină obiecte de desgust. Cartea Proverbelor preciza deja insaturaţia morţii. Se pare, într'adevăr, că moartea cu cât seceră mai multe victime, cu atât devine mai insaturabilă. Dupăce înghiţise pe aceia de cari eram aşa de ataşaţi, ea ne va înghiţi cu aceeaşi satisfacţie şi pe noi la timpul său. Când mă găsesc pe amvon înaintea unui mare public,

tremur, căci mă gândesc, că peste un timp oarecare, toţi aceia care fac parte din această mare adunare vor fi pierduţi în prăpastia veşnic deschisă, ca să sporească grămada pulberii au făcut-o generaţiile trecute. Cum să nu fim serioşi, întristaţi şi profund turburaţi în faţa unei astfel de perspective?

Eu consideram viaţa în sine, păcatul şi moartea, ca sursele principale ale lacrimelor şi durerilor noastre. Poate să fie şi altfel, când ne amintim că, în dosul acestor cauze ale tristeţii, a mai fost şi alta, mai profundă, care le rezumă pe toate, — pierderea legăturii sufletului omenesc cu Ziditorul. Sufletul, dacă e lăsat să se antreneze în rău, se revoltă contra Aceluia cara l-a făcut şi fără de care n'ar exista. Scos din neant de Dumnezeu care singur este plenitudinea, îşi imaginează, în nebunia sa, că poate să sufere, devenind aceasta însăşi condiţia existenţii sale. In timp ce pârâul ţâşneşte săltăreţ, dela izvorul său, în timp ce floarea, cu totul inconştientă de ceeace se va întâmpla, se întoarce cu plăcere în jurul soarelui, în timp ce mielul urmează pas de pas pe mama sa şi se crede pierdut îndată ce s'a despărţit de ea, — sufletul omenesc, dimpotrivă, bucurându-se de posedarea conştiinţei, vrea să trăiască în libertate şi afară de aceasta este ispitit să rupă legătura cu Creatorul, dela care emană, şi în felul acesta nenorocirea a început într'o viaţă destrăbălată, care nu este altceva decât un marş fatal spre moarte.

Când omul se găseşte singur, ca şi Maria Magdalina înaintea mormântului lui Hristos, este surprins plângând şi nimic nu-l poate consola. Atunci, caută un suflet tovarăş, ca să întreprindă cu el pelerinajul vieţii, ca şi cei doi învăţăcei pe drumul Emausului. Un moment comunicarea cu sufletul tovarăş îl face să sufere, însă în curând tristeţea îl învăluie. Nu mai plânge poate, devine din ce în ce mai trist. Sau dimpotrivă încearcă să uite amărăciunea sa în mijlocul societăţii, ca şi cei 10 discipoli adunaţi în Ierusalim, crezând, că prin aceasta uită chinul ce-l

obsedează. Nimic nu se face. Lacrimile i le-a șters poate, tristețea i s'a învăluit foarte probabil, dar neliniștea îi arată că nu este fericit. E sensibil, totul îl înfricoșează, chiar și apariția Aceluia după care însetează. Sărman suflet pierdut! Cât trebue să fie de gravă greșala ta, ca să ai astfel de consecințe sumbre și sfășietoare!

Totul ar fi perdut: dacă omul s'ar lăsa în grija sa proprie numai, n'ar fi cu nimic mulțumit. Totul poate să se schimbe, totul se schimbă când apare figura așa de dulce a lui Hristos cel viu, prezența căruia singură este suficientă să transforme viața, precum și soarele face primăvara, când topește zăpada și ghiața, ca să poată fi pătrunsă întreaga natură de lumina și căldura sa. Și el, în gingășia sa, văzându-l pe om trist, se interesează de cauza tristeții lui, fiindcă vrea să i-o schimbe în bucurie.

Pentruce să plângem? Pentruce să fim triști? Pentruce să ne lăsăm turburați? Hristos este viu în vecii vecilor!

Hristos este viu! Prin urmare moartea și-a găsit învingătorul. Moartea este învinsă. Putem zice că este distrusă de ea însăși, atacând — suprema îndrăzneală — pe Prințul vieții. Iubiții noștri cari și-au pus încrederea lor în el nu sunt pierduți, trăiesc mai departe. Aceștia nu-și pun încrederea în mânile celor cari au greșit, ci în „ale Păstorului bun, care viața și-o pune pentru oile sale, ca să aibă viață și belșug" [Ioan X, 10—11]. „Muntele cel înalt" a zis Stăpânul să fie ținta vieții voastre. Nu mai căutați, deci, frații mei, printre morți pe aceia care sunt vii. Vizitând mormântul acelora pe cari îi iubiți, nu vă țineți ochii fixați în pământ. Aceasta ar fi întristător, ar desonora pe Prințul vieții, dimpotrivă ridicați-i în sus, priviți și nu întârziați să le descoperiți Invierea. Pentruce sunteți neliniștiți? vă întreabă Mântuitorul, pentrucă sunt aproape de voi și pentrucă Eu mă însărcinez să vă fac fericiți. Nu mă credeți în stare?

Și dacă însuți te temi de moarte, dacă aștepți cu groază sosirea ei, lasă-ți temerile, nu mai sunt

justificate, fiindcă te aştept să intri — zice Isus — în valea plângerii. N'o vei traversa singur, te voiu însoţi, te voiu purta în braţele mele, cum face un tată cu copilul său când îi e frică. „Nu ţi-am spus oare că de vei crede, vei vedea slava lui Dumnezeu?" [Ioan XI, 40].

Hristos este viu! Păcatul de asemenea este învins. Capul vechiului şarpe s'a zdrobit. Datoria noastră este pe deplin plătită. Suntem drepţi înaintea lui Dumnezeu. Nu mai avem să ne temem de judecata Lui, fiindcă Invierea s'a făcut răspunzătoare integrală pentru noi. Mai mult, duşmanul sufletelor noastre este înlăturat din calea noastră, nu mai are nici un drept să ne ţină captivi. Mormântul greşelilor noastre a fost deschis, piatra s'a rostogolit, putem să ieşim victorioşi, şi cu Hristos cel viu putem să începem o nouă viaţă de sfinţenie şi de dragoste. Pentruce sunteţi trişti? vă întreabă Mântuitorul vostru. N'aveţi nici un motiv pentru aceasta. Vreau să fac un drum nou cu voi şi să vă schimb drumul vostru prin prezenţa mea.

Viaţa merită osteneala să fi vieţuitor. Viaţa e frumoasă, fiindcă poate fi consacrată cu totul şi în cele mai mici amănunte Mântuitorului. Ce să zic? Nu-i nimic de puţină importanţă pentru fiul lui Dumnezeu. Totul e important, totul e mare, fiindcă totul este divin. Isus Hristos poate să pătrundă totul prin prezenţa sa divină, dând tuturor o putere infinită. Nimănuia nu-i mai vine să vorbească despre monotonie într'o viaţă care, răscumpărată de Hristos, poate să servească spre slava Lui. Grijile, greutăţile prea mari Isus ni le poate înlătura, pentrucă El are toată puterea. Şi în ce priveşte decepţiile amare, Isus le ia asupră-şi ca să ne consoleze pe noi. Aproape de El, în braţele Lui lacrimile devin dulci, apoi încetează de-a se mai produce, fiindcă seacă toate lacrimile ochilor noştri şi face să izbucnească inima de bucurie şi fericire. Pentruce mai plângi, atunci? te întreabă Cel care trăieşte. Ridică-ţi ochii. Eu sunt aproape de tine, crede-mă. Eu nu te înşel. Acest Dumnezeu pe

care-l căutai, fără a-l găsì, acest Dumnezeu, fără care ai pierì, este înaintea ta. Fă, deci, o mărturisire de credinţă, adică un act de ascultare şi de voinţă. Nu te îndoì mult, El te cheamă pe nume. Ca şi Maria, răspunde-i şi tu: Stăpânul Meu!

Singurul mijloc de-a cunoaşte adevărata mângăiere este a face acest act de alipire şi de credinţă în Acela care ne iubeşte atât de mult, de-a crede că este credincios şi că El nu ne înşeală. Oh, ştiu, dragi cititori, că-mi spuneţi că nu vedeţi nimic, că nu auziţi nimic, că nu pricepeţi nimic, şi că într'o asemenea situaţie gravă trebue să vă păziţi cu grije de visuri şi de iluzii! Ah, ziceţi, dacă am putea, ca şi primii discipoli, să vedem, să pricepem Invierea, nu ne-ar venì de loc greu să credem, dar... fraţii mei, vă înţeleg că ezitaţi înainte de-a crede. Unul dintre cauzele cari m'au decis este faptul că înşişi primii discipoli puşi în faţa lui Hristos s'au îndoit de Invierea sa, fără a ţine seamă de dovezile simţurilor lor, până ce au făcut mărturisirea de credinţă reclamată de Stăpân. Fără această mărturisire, n'ar fi crezut niciodată.

Dar, fratele meu, chiar când însuşi simţurile tale te-ar împiedeca să crezi că Hristos a înviat, când înşişi profeţii mincinoşi ar venì să confirme negaţiunile tale, căutând să te convingă că vestea bună a evangheliei se întemeiază pe iluzie sau pe o minciună, să nu-i asculţi, să fugi de ei ca de duşmanii tăi cei mai înverşunaţi, fiindcă dacă ei spun adevărul, Hristos te-a înşelat. Prin urmare în cazul acesta Hristos ar fi mort în vecii-vecilor şi atunci ai avea dreptul să plângi, să fi trist şi neliniştit. Atunci în cine te vei încrede, dacă şi Stăpânul tău şi-a bătut joc de tine?

Dacă ţi se spune om fals, n'ai motiv să plângi, să fi trist sau neliniştit, pentrucă Mântuitorul tău, care a murit pentru tine, este mereu viu pentru tine, în vecii vecilor, Amin.

Trad. de ŞT. CORPADEA.

PE MARGINEA UNEI DISCUŢII AMÂNATE.

Părintele Petre Chiricuţă este unul dintre cei mai distinşi preoţi ai Capitalei. Işi risipeşte râvna şi entuziasmul apostolicesc pentru pătrunderea Evangheliei în lume, de pe amvonul bisericii şi de pe amvonul presei, cu o egală iscusinţă. Cinstitor al tradiţiei sfintei noastre Biserici căreia-i slujeşte cu credinţă preoţească, Sfinţia Sa nu se sperie totuşi de metodele nouă ale propoveduirii. Adecă, la dreptul vorbind nici nu sunt nouă aceste metode. Ele sunt vechi, chiar foarte vechi. *Par* numai nouă, fiindcă au căzut în desuetudine de multă vreme.

Impotriva sectanţilor ne-am obicinuit să luptăm prin convorbiri particulare, sau prin presă. Şi altfel, dar mai ales pe aceste două căi. Părintele P. Chiricuţă a vrut să reînvie vechea metodă a discuţiilor în contradictoriu dintre apărătorii credinţei adevărate şi ai celei mincinoase. In graiu viu şi în faţa publicului.

Având încuviinţarea înaltei autorităţi bisericeşti, Sfinţia Sa s'a înţeles cu şeful adventiştilor din Bucureşti să discute în faţa unui public de intelectuali asupra problemei celei de a doua veniri a Mântuitorului. S'au fixat în proces verbal şi normele după cari avea să se desfăşoare discuţia. S'a ales, prin bună învoială şi juriul. S'a indicat sala şi s'au vândut bilete pentru cei însetoşaţi după adevăr, sau măcar curioşi să participe la o discuţie neobicinuită. Totul era gata pentru marea bătălie duhovnicească.

La intervenţia doamnei A. Cantacuzino, prezidenta „Societăţii femeilor ortodoxe“ — spun ziarele — autoritatea bisericească a revenit însă pe neaşteptate asupra încuviinţării date, recomandând amânarea discuţiei dintre Părintele P. Chiricuţă şi şeful comunităţii adventiste din Bucureşti.

Temeiul adversarilor acestei discuţii este acesta: A doua venire a Mântuitorului este o dogmă. Ea se *crede*, nu se discută. Şi mai ales este inadmisibilă o discuţie dogmatică între un reprezentant al Bisericii şi între un eretic. O asemenea discuţie ar pune la îndoială adevărul indiscutabil al dogmei şi autoritatea tot atât de indiscutabilă pe tărâmul învăţăturii de credinţă, a Bisericii.

Temeiul aşa cum s'aduce şi se aplică de astădată — e fals. Pentrucă aici nu era vorba atât de o discuţie asupra dogmei, cât de altceva. In dogma despre a doua venire a Mântuitorului [Sfârşitul lumii] cred şi ortodocşii şi adventiştii. Adevărat, cu deosebiri: Biserica ortodoxă învaţă, că nime nu ştie ziua nici ciasul în care Fiul Omului va veni. De aceea îşi îndeamnă credincioşii să privegheze şi să se roage. Adventiştii fixează sorocul celei de a doua veniri a lui Isus Hristos. Ei sunt un fel de neo-tesaloniceni. Erezia lor parţială este rezultatul unei greşite interpretări a Sfintei Scripturi.

Discuţia avea să fie deci mai mult de domeniul Exegezei, sau al Apologeticei decât de domeniul Dogmaticei. Părintele P. Chiricuţă nu pleca deci la luptă cu îndoială faţă de dogmă, ci cu credinţa desăvârşită în adevărul ei zidit pe slova şi duhul Scripturilor Sfinte. *Din aceste Scripturi* doria şi nădăjduia să lămurească pe adversarul său asupra adevărului care-i de partea Bisericii. Aceeaş credinţă şi nădejde o presupunem şi de cealaltă parte. Părintele P. Chiricuţă n'a greşit deci, chemând la luptă duhovnicească pe ereticul său adversar, ci dimpotrivă a avut cea mai *preoţească* atitudine din câte se pot închipui.

Un preot este un ostaş al lui Hristos. El luptă. Luptă cu credinţă în izbândă, când se ştie înarmat cu toate armele duhovniceşti pe cari le aminteşte sf. Apostol Pavel în epistola sa către Efeseni. Nu luptă însă pentru uciderea adversarului, ci pentru mântuirea lui. Părintele P. Chiricuţă doria să-şi povăţuiască adversarul [şi pe tovarăşii lui de credinţă] pe drumul mântuirii. Atât. Şi pentru aceasta se simţia destul de înarmat. Dovadă luminoasa schiţă a armaturii sale biblice pe care a publicat-o într'un număr recent al revistei „Apostolul". Doria cu ardoare să-şi împlinească pur şi simplu datoria sa de preot. Preot al unei Biserici active, propoveduitoare, militante. Preot care-şi înfruntă adversarii, nu-i ocoleşte.

Adevărat, că sfântul Pavel îşi sfătueşte ucenicul să se păziască de eretici *după întâia şi a doua sfătuire*. După întâia şi a doua sfătuire, sau, la nevoe, după a treia şi a patra, da. Nicăiri nu spune însă nici sf. Pavel, nici vr'un alt apostol, că preotul să se izoleze de eretici, fără nici o sfătuire [discuţie] — să se închidă în turnul de ivoriu al purităţii sale dogmatice, fără a încerca să se apropie de cei rătăciţi — de teama de a nu se spurca... sau de frica de a nu fi convertit. Sf. Pavel spune cu totul altceva: „Predică cuvântul cu vreme şi fără vreme!" „Amar mie de nu voi propoveduì!" Iar Mântuitorul: „Nu cei sănătoşi au lipsă de doftor, ci cei bolnavi".

Ah, dacă Isus Hristos s'ar fi izolat în împărăţia purităţii Sale dogmatice, aşteptând să vină necredincioşii la El — fără să-i cheme, sau fără să meargă El la ei — ce s'ar fi ales de Evanghelie şi de împărăţia lui Dumnezeu! Ah, dacă sf. Pavel şi aleşii săi tovarăşi de apostolie nu s'ar fi pricit atâta cu jidovii şi păgânii, ce s'ar fi ales de Biserica întemeiată de Hristos! Ah, dacă sf. Atanasie nu ar fi luat eroic lupta deschisă cu ereticul Arie, ce s'ar fi ales de credinţa ortodoxă!

Dupăcum vedeţi istoria Bisericii e plină de „discuţii dogmatice în contradictoriu", discuţii pur-

tate de Mântuitorul însuşi, de sfinţii săi Apostoli şi de urmaşii lor legiuiţi, cu eretici de toate felurile şi din toate vremile, fără să-i acuze cineva pe cei dintâi, că ar fi pus la îndoială adevărul dogmei sau autoritatea sfintei Biserici, ai cărei apologeţi s'au arătat.

Iată deci, că părintele P. Chiricuţă, angajându-se într'o discuţie „dogmatică“ în contradictoriu, cu şeful adventiştilor din capitală, se găsia în cea mai autentică notă a tradiţiei ortodoxe.

Mai mult decât atât: La dreptul vorbind Sf. Sa nici nu era obligat să ceară încuviinţarea autorităţii superioare bisericeşti pentru discuţia la care se angajase, fiindcă asemenea discuţii se încadrează normal în misiunea învăţătorească a oricărui preot.

Dacă un mirean s'ar fi încumetat să întreprindă o asemenea discuţie — el da, ar fi avut nevoie de prealabila încuviinţare a ierarhului. Pentrucă mirenii nu propovăduiesc în Biserica ortodoxă şi în numele acestei Biserici decât prin delegaţie din partea autorităţii bisericeşti legiuite. Socotind însă că întreprinderea părintelui P. Chiricuţă ieşea din cadrele metodelor de propoveduire *obicinuite astăzi* şi angaja în chip deosebit instituţia sacră, Sf. Sa a crezut de cuviinţă — şi bine a făcut — să ceară încuviinţare specială, pentru ostăşeasca sa hotărâre.

Eu îmi mărturisesc sincer regretul, că i s'a luat Părintelui P. Chiricuţă prilejul unei izbânzi pentru Biserica pe care o slujeşte cu credinţă.

Şi părerea mea de rău se adânceşte, când mă gândesc că sectanţii nu se vor jena să exploateze cazul, interpretându-l cu orgoliul care-i caracterizează, ca o dezertare a preotului nostru depe frontul luptei misionare.

Doamne, ce bine-ar fi dacă fiecare om şi-ar cunoaşte sfera aproximativă a competenţei sale şi nu s'ar amesteca în treburi cari şi pentru pretinşii specialişti sunt destul de grele! Prof. NICOLAE COLAN.

MIŞCAREA LITERARĂ.

Dr. Şt. Cioroianu: UN TRUP ŞI UN SUFLET. Cuvântări la cununii. Arad 1930. Tip. Diecezană. Pag. 90. Lei 60.

Nu de mult a ieşit de sub tiparul tipografiei diecezane din Arad cea mai recentă carte de predici a distinsului protopop din B.-Comloş, Dr. Ştefan Cioroianu, cu titlul: Un trup şi un suflet.

Această carte de 90 de pagini, conţine 40 de predici la cununii. In ele autorul, după o îndelungată experienţă pastorală, ne înfăţişează o mulţime de învăţături creştineşti şi sfaturi părinteşti, pe cari păstorii de suflete e bine să le împărtăşească tinerilor miri, cu ocaziunea cununiei, pentruca soarele iubirii să fie şi să rămâie singur stăpân în viaţa lor conjugală până la ultima răsuflare. Predicile acestea întocmai ca şi cele funebre, publicate de P. C. Sa în vara anului trecut, se disting printr'un stil clar, corect şi vioiu. Prin urmare merită, cu tot dreptul, un loc de frunte în biblioteca fiecărui preot ortodox, servindu-i, în cazurile de lipsă, un bogat material de consultare.

Cine l-a auzit pe P. C. Părinte Cioroianu predicând, şi cine i-a urmărit cu atenţiune scrisul de până aci, se poate convinge numai decât, că această scurtă dare de seamă nu este o obicinuită reclamă, ci mai de grabă e un cuvânt de mulţumită binemeritată faţă de acela, care fără pretenţii şi cu cele mai bune intenţii îşi pune distinsele calităţi, cu cari l-a înzestrat Dumnezeu, în slujba Bisericii şi a neamului nostru.

*

Dr. Nicodim Milaş: CANOANELE BISERICII ORTODOXE INSOŢITE DE COMENTARII. Vol. I, Partea II (Canoanele sinoadelor ecumenice). Traducere făcută de Uroş Kovincici, protoiereul ortodox sârbesc al Aradului şi Dr. Nicolae Popovici, profesor la Academia teologică din Arad. Pag. 574. Tiparul Tipografiei diecezane din Arad. Preţul 300 Lei.

In Biserica noastră se simţea mult trebuinţa unei bune traduceri a canoanelor şi o interpretare a lor, care să stea la nivelul ştiinţei teologice de astăzi. Traducătorii lucrării prezente, dupăce în anul trecut ne-au dat în partea I din vol. I canoanele apostolice, acum prin publicarea părţii a doua din acelaş

volum ne dau textul tuturor canoanelor sinoadelor ecumenice. Traducerea este făcută într'o limbă clară, lipsită de obscuritățile traducerilor mai vechi. La fiecare canon sunt arătate și canoanele paralele, cari tratează despre aceeași chestiune; apoi urmează tălmăcirile amănunțite ale lui Milaș, cari lămuresc detailat chestiunile din toate punctele de vedere, cu referire atât la literatura teologică răsăriteană, cât și la cea apuseană. Indexul detailat despre toate materiile și numirile cuprinse în întreg volumul prim, care este pus la sfârșitul cărții, ușurează foarte mult întrebuințarea cărții și găsirea tuturor chestiunilor cuprinse în canoanele apostolice și în canoanele sinoadelor ecumenice.

Cartea aceasta va fi de mare folos practic și teoretic pentru clerul nostru, și pentru toți ceice doresc să cunoască și să aprofundeze adevărata concepție de viață a Bisericii ortodoxe răsăritene.

*

Grigorie, Episcopul Aradului: CREDINȚA CARE LUCREAZĂ. Chemări către laici și clerici. Arad 1931. Tip. Diecezană. Pagini 100. Lei 30.

Cercetătorii vieții noastre bisericești vor găsi aici bogat material pentru apostolatul laic în biserică. Azi în zodia masselor, laicii trebuesc atrași tot mai mult în sfera de activitate a Bisericii. Cartea arată întreg terenul de muncă al laicilor, aducând argumente și îndemnuri neprețuite. In mijlocul lâncezelei de azi, ea este nu numai un stimulent spre optimism și cooperare cu forțe organizate, dar și un îndrumător al preoților în activitatea pastorală. Este de dorit ca preoțimea să o răspândească cât mai mult între intelectuali, spre a-i câștiga pentru opera mântuirii. Citind această lucrare, fiecare preot își va potența zelul.

Cartea aceasta a P. Sf. Episcop Grigorie era absolut necesară spre a îndemna pe laici și preoți la apostolatul faptelor și organizărilor întemeiate pe muncă conștientă ortodoxă. ***

*

CARTE DE RUGĂCIUNI arătând și datoriile creștinului ortodox.., dată în tipar de preotul *Toma Gherasimescu* din Roman, cu binecuvântarea P. S. S. Lucian, 48 pag. [1931].

Iată o carte de pietate, care pentru evanghelizarea poporului e atât de necesară. Cartea e totodată și catehism. Ea arată cum trebue să fie un creștin adevărat, înșiră poruncile Bisericii, conține rugăciunile dimineții, rugăciunea la intrarea în clasă [pentru elevi], rugăciunea la ieșirea din clasă [înainte de amiază); rugăciunea la întrarea în clasă, rugăciunea la ieșirea din clasă [după amiază); rugăciunea la masa de dimineață, rugăciunea la scularea dela masă; rugăciune la masa

de seară, rugăciune la scularea dela masă; rugăciuni spre somn şi alte închinăciuni folositoare. „Toţi acei, cari din iubire creştinească, vor voi să dăruiască această carte copiilor de şcoală sau oamenilor săraci, cu prilejul şezătorilor culturale, sau cu prilejul pomenirii celor morţi, ca milostenie, vor primi această carte (dela 10 exemplare în sus) numai cu un leu exemplarul; iar tipărită pe hârtie velină, cu doi lei exemplarul. Comenzile se vor trimite pe adresa: Preot Toma Gherasimescu, Roman (Seminar).

*

CHEMAREA LUI ISUS HRISTOS LA MÂNTUIRE, dată la tipar de Preot *Toma Gherasimescu,* cu binecuvântarea P. S. S. Lucian, Roman 1931. (ed. a 2-a) Preţul 1 (un) Leu.

Cărticica e menită să ajungă în cât mai multe din casele oamenilor. E o mare pomană să pui omului în mână astfel de cărţi, numai cu 50 bani exemplarul, iar tipărită pe hârtie velină, cu un leu exemplarul. Să se ceară la librăria Arhidiecezană.

Prof. NICOLAE NEAGA.

*

CAZANII ce cuprind Evangheliile tâlcuite ale Duminicilor de peste an şi cu cazaniile sinaxarului praznicelor împărăteşti şi ale sfinţilor celor mari de peste an. Ediţia III. Bucureşti, Tipografia cărţilor bisericeşti 1929. Pagini 670, — fără arătare de preţ.

In sfârşit, de mult aşteptata Cazanie cu litere latine, Cazania tipărită pe vremea episcopului Filaret al Râmnicului la 1792, a văzut lumina zilei, sub arhipăstorirea I. P. S. Patriarh *Miron,* şi cu aprobarea şi binecuvântarea Sfântului Sinod al Sfintei noastre Biserici, — fapt care nu trebuia trecut fără a fi înregistrat. Creştinii noştri ţărani dela sate de mult sunt în căutarea cazaniilor, pe cari să le poată ceti în biserică nu numai vechii cântăreţi cari cunosc scrierea cirilă, dar şi generaţia mai tinără, care se cam încurcă în descifrarea vechilor buchi. Şi aceasta este un semn destul de îmbucurător, despre setea cuvântului duhovnicesc şi dumnezeesc, care să fie adaptat puterii de înţelegere şi de simţire a ţăranului nostru, ca şi în trecut.

Dar pe cât folosesc ţăranilor, — pe atât uşurează cazaniile munca preotului. Personal am alternat Cazania cu predica timp de câţiva ani şi m'am convins despre utilitatea acestui lucru. Mai mult decât atât. Acţiunea şi activitatea predicatorială a preotului trebue să înceapă dela Cazanie, să lege predica cu firul Cazaniei şi să continue unde se poate paralel, unde nu, în spiritul Cazaniei. In multe părţi unde firul Cazaniei a fost întrerupt, ori nu s'a mai predicat, ori predica nu a mai avut efectul dorit. Aşa că astăzi o bună parte din predicile noastre sboară

în vânt şi sunt scrise într'un grai păsăresc, care dacă la oraş mai prinde ceva, la ţară nu are nici un efect.

Pentru a veni la realitate, trebue să începem de unde am întrerupt şi să continuăm în duhul tradiţiei noastre predicatoriale, fără de care riscăm să ne întâlnim cu amăgiri şi înfrângeri nebănuite.

Nu e locul aci ca să mai vorbim şi de valoarea incontestabilă a cazaniilor. Ea nu poate fi pusă la îndoială decât de oameni cari sunt mai pricepuţi în arta oratoriei sacre, de cum au fost vechii scriitori de cazanii. Azi cu acest fapt nu ne putem lăuda. Aşa că cel puţin deocamdată trebue să ne întoarcem şi la cazanii, cari faţă de predicile noastre se arată mai bine şi mai conştiinţios lucrate şi pe deasupra mai prezintă o deosebit de importantă însuşire: într'însele vorbeşte mai mult Scriptura şi duhul ei decât omul, fiind mai presus de toate predici religioase.

Pr. IL. V. FELEA.

*

Pr. Ion Goron: NOUA LEGE. Cuvântări despre Fericirile evanghelice. Cluj, Tip. eparhială. 1930. Pagini 190 (format mic). Lei 40.

Iată o carte pe cât de modestă la înfăţişare, pe atât de substanţială în cuprinsul ei. Sumarul ne indică douăzecişişase cuvântări menite să ajute cititorului sau ascultătorului să pătrundă înţelesul adânc al Fericirilor evanghelice şi al Legii celei nouă peste tot.

Tâlcuirea Fericirilor nu e o întreprindere uşoară. Adevărat că sfaturile rostite de Mântuitorul de pe muntele Maslinilor sunt limpezi în formularea lor. Dar — referite la firea şi neputinţele noastre — ele sunt surprinzător de paradoxale. In deosebi pentru omul prins în angrenajul vieţii moderne, cu luptele ei acerbe purtate de fiii veacului acestuia pentru atingerea unor scopuri terestre.

Fericiţi sunt cei săraci... Fericiţi sunt ceice plâng... Fericiţi sunt cei blânzi... Fericiţi sunt ceice însetoşază de dreptate... Fericiţi sunt cei milostivi... Fericiţi sunt cei curaţi cu inima... Fericiţi sunt făcătorii de pace... Fericiţi cei goniţi pentru dreptate... Fericiţi cei batjocoriţi... Nu sunt acestea cele mai paradoxale adevăruri pentru o lume robită iubirii de arginţi, plăcerilor şi mulţumirilor de tot felul, vicleniei şi nedreptăţii, jafului egoist, minciunii, dorului de răsbunare, mândriei şi tuturor pasiunilor după reparaţii ale „onoarei"?

Autorul nu ignorează tensiunea incontestabilă dintre slăbiciunile omului trupesc şi postulatele eroismului evanghelic din Fericiri. Nu o ignorează ci o reliefează, pentru a arăta că o destindere înţeleaptă nu poate veni decât pe urma primatului

povețelor evanghelice, cari n'au în vedere numai mulțumirile superficiale și efemere ale omului trupesc, ci mai ales fericirea omului duhovnicesc, mântuirea sufletului.

Părintele I. Goron se vădește ca un iscusit cunoscător al Scripturilor sfinte și ca un adânc tâlcuitor al lor. Cartea Sfinției Sale are toate însușirile bune pentru a folosi tuturor celorce îi vor ispiti paginile cu gândul de a-și limpezi cărările vieții.

N. C.

CRONICĂ.

EXTERNĂ.

TRAGEDIA BISERICII RUSEŞTI. Ziarele au relatat în ultimul timp o noutate care a fost trecută cu vederea de marea majoritate a cititorilor. Mitropolitul Sergie, capul Bisericii ruse, a promulgat un ukaz prin care un alt prelat, mitropolitul Evloghie, este destituit din funcţiunile sale de cap al Bisericii ortodoxe din Europa occidentală. Totuşi, acest fapt care depăşeşte cu mult limitele unei simple măsuri de administraţie bisericească, merită un oarecare comentar. Este unul din epizoadele războiului de extirpare ce Sovietele l-au declarat tuturor religiunilor, dar mai ales religiei ortodoxe, căreia îi aparţin 9/10 din poporul rus. Noii stăpâni ai Rusiei, mândri de victoria lor asupra lui Kerensky şi asupra burghezimii radicale — se bucurau de un succes iluzoriu pe frontul antireligios. Dar s'au înşelat in prevederile lor. Populaţia opuse o rezistenţă pasivă, însă răbdătoare şi tenace, tuturor persecuţiilor şi tuturor tentativelor de distrugere a religiei prin *armă* şi *foc*. Acestor două procedee de exterminare bolşevicii le-au mai adăogat: *apa* şi *frigul*. Inecurile dela Nantes s'au mai repetat şi la Kronstadt. Preoţii fură vârâţi în apă prin spărturile făcute în gheaţă. Urmarea: primăvara, valurile au scos la mal sute de cadavre în descompunere.

Şi totuşi se găsesc mereu preoţi cari săvârşesc mai departe serviciile dumnezeeşti, mărturisindu-şi credinţa lor. Persecuţiile au produs un rezultat cu totul contrar celui aşteptat: o recrudescenţă, o exaltare a sentimentului religios.

Sovietele au încercat un alt mijloc. Au atacat conştiinţele, începând o vastă campanie de propagandă antireligioasă prin darea la lumină a unei literaturi eşită din peana otrăvită a câtorva scriitori.

Cele mai venerate sanctuare au fost violate; se începe goana şi se aruncă în vânt moaştele sfinţilor. „Vedeţi, oameni buni, acestea nu sunt altceva decât nişte oase ordinare! preoţii voştri v'au înşelat" strigă agitatorii Cekişti. Poporul răspunde în felul său la această campanie sacrilegă. Acolo unde mujicul (ţăranul) se mulţumeşte să meargă la sfânta liturghie vede mi-

nuni şi aceste minuni se răspândesc peste întreg teritoriul vechiului imperiu rusesc. Vechile icoane deodată se înoiesc; cupolele şterse ale bisericilor strălucesc pe neaşteptate de o poleială proaspătă, icoane de-ale Sfintei Fecioare varsă lacrimi. Se vorbeşte pretutindeni de o credinţă neclintită.

Frontul religios se ţine bine. Bolşevicii, neliniştiţi, turburaţi, folosesc alte mijloace, la care au recurs când violenţa devenise neputincioasă. Bolşevicii produc neînţelegere în câmpul duşmanului; încearcă să împărţească şi să opună interesele şi ideile, ca să dărâme încrederea şi să slăbească rezistenţele. Atunci Biserica rusă era condusă de venerabilul patriarh Tihon; demnitatea de patriarh, desfiinţată de Petru cel Mare, este restabilită de un sinod bisericesc, ale cărui lucrări s'au terminat în sunetul bubuiturilor de tunuri ale bolşevicilor cari bombardau Moscova. Arhiepiscopul Tihon, ales patriarh, se dovedi dela început un vajnic şi devotat apărător al Bisericii şi un hotărât şi neîmpăcat adversar al bolşevicilor. In ziua de 19 Ianuarie 1918, noul cap al Bisericii ortodoxe ruse adresă credincioşilor un mesaj prin care lansă anatema contra bolşevicilor; în cursul aceluiaş an a protestat contra ruşinosului tratat dela Brest-Litovsk şi în sfârşit la 25 Octomvrie stigmatiză prima aniversare a Sovietelor.

In urma acestora, patriarhul fu arestat, despoiat de drepturile sale şi închis într'o celulă a unei mănăstiri. In acelaş timp Sovietele sprijineau o mişcare disidentă în cadrul Bisericii. Un preot cu numele Viedensky, de două ori apostat şi renegat, fu pus în capul Bisericii şi introduse un cult nou care consta dintr'o parodiare sacrilegă a sacramentelor şi a sfintei Liturgii. Ce mijloace au folosit bolşevicii ca să influenţeze pe patriarhul prizonier? Pentru toţi aceia cari l-au cunoscut, este inadmisibil să creadă că acest bătrân stoic s'a lăsat înfrânt prin cruzime. Ceka posedă pentru acest fel de oameni alte mijloace de constrângere; i s'a dat patriarhului să aleagă între supunerea faţă de bolşevici şi masacrarea tuturor preoţilor încarceraţi în închisorile sovietice. I se înfăţişau alternativele de indignare, mânie, milă cari agitau inima bătrânului în timpul orelor ce i se acordaseră pentru deliberare. In sfârşit se învoi la toate, cu ruşinea de-a subscrie numele său pe actul de supunere ce i s'a prezentat.

Patriarhul Tihon îşi îndeplinise misiunea; de aci înainte nu mai putea fi de nici un folos bolşevicilor. Trebuia deci să dispară, ceeace şi urmă într'adevăr nu peste mult timp. Puţin după supunerea sa faţă de bolşevici Tihon căzu bolnav şi bolşevicii anunţară moartea lui.

Biserica rusă se găsea deci lipsită de capul ei, fiindcă nu putea fi vorba despre convocarea unui sinod pentru alegerea unui nou patriarh. Urmaşii lui Tihon n'au purtat deci decât titlul de locţiitori.

Situaţia nenorocită a Bisericii ruse, decapitată şi obligată a se supune autorităţii Cekei, a produs printre clericii ortodocşi din străinătate o mişcare autonomistă, care se manifestă în separarea completă a Bisericilor ortodoxe din Polonia, Estonia şi Filanda. Majoritatea episcopilor rămaşi credincioşi ideii de unitate a Bisericii constituiră un sinod însărcinat să administreze Biserica rusă în străinătate. Acest sinod cu reşedinţa în Karlovitz (Iugoslavia), sub prezidiul venerabilului mitropolit Antonie, numi ca mitropolit al Bisericii din Europa centrală pe arhiepiscopul Evloghie.

Dar, după supunerea patriarhului Tihon, atunci când orice legături între el şi credincioşii refugiaţi în străinătate păreau rupte, mitropolitul Evloghie refuză să recunoască sinodul din Karlovitz şi declară că nu vrea să primească numirea de mitropolit, ci numai pe cea de patriarh.

Inzadar i s'a arătat că urmaşii lui Tihon, lipsiţi de libertate, încarceraţi, deportaţi, n'aveau mai mare posibilitate să-şi manifesteze liber voinţa lor; înzadar i-au înfăţişat părerea, că într'o zi va ajunge şi el în situaţia lui Tihon, dominat de Ceka; că i se va da şi lui un act de supunere spre semnare, act ce conştiinţa lui nu-l va lăsa să-l subscrie; — cu toate acestea mitropolitul Evloghie rămase neclintit. Depus de sinod, lovit de interdecţie — Evloghie rupse legăturile cu colegii săi; se produse o sciziune în Biserică; o parte dintre credincioşi susţineau sinodul episcopilor, altă parte se declară pentru Evloghie. Unul dintre scopurile urmărite de bolşevici se atinse.

Indepărtându-se unul din urmaşii lui Tihon dela patriarhat, Sovietele au aşteptat pe unul care să le slujească lor. Au crezut că-l găsesc în persoana mitropolitului Sergie. Insă de astă dată pretenţiunile bolşevicilor au mers mai departe; nu se mulţumiră numai cu o simplă supunere, ci obligară pe Sergie, ca vechea rugăciune înălţată pentru Ţar, să fie înlocuită cu una pentru Soviete.

Conduita mitropolitului Sergie stârni în toate ţările o vie indignare, care se manifesta câteodată prin regretabile desaprobări contra „locţiitorului de patriarh" şi a partizanilor săi.

Aceştia din urmă poartă numele de credincioşi ai „Noii Biserici", în timp ce adversarii lui Sergie se chiamă credincioşii „Vechei Biserici". Intr'un cuvânt schisma dorită de bolşevici s'a produs în sânul Bisericii ruse. Schisma este poate un cuvânt prea tare, prea plin pentru o neînţelegere iscată pe bază politică şi care va dispare odată cu bolşevicii; nu este mai puţin adevărat, că situaţia înaltului cler — obligat să aleagă între mitropolitul Sergie susţinut de Soviete şi conştiinţa lor — este dintre cele mai penibile.

Invitat de „locţiitorul patriarhului" să semneze şi să facă a subscrie pe toţi preoţii din dieceza sa un act de supunere faţă

de Soviete, — Evloghie refuză a-şi pune numele său pe acest act ruşinos. Şi se întâmplă atunci ceeace se prevăzuse. Mitropolitul Sergie, respective G. P. U., în numele acestui prelat depuse pe Evloghie şi numi în locul său pe Elevterie, mitropolitul Lituaniei, care şi veni la Paris pentru îndeplinirea misiunii sale.

Depus de colegii săi dela sinodul din Karlovitz, depus de locţiitorul de patriarh, Evloghie pare că vrea să caute sprijin la patriarhul ecumenic din Constantinopol. In acest rezumat, în care am încercat să descriu această tragedie a Bisericii ruseşti se zăreşte unde a ţintit acţiunea bolşevistă, mai bine zis procedeul de distrugere a religiunii ortodoxe, întrebuinţat de bolşevici prin cele două mijloace: *violenţa şi viclenia*, ce le-a asigurat victoria până astăzi.

[După rev. „Je suis partout"] ŞT. CORPADEA, stud. în teologie.

*

INTERNĂ.

ŞEDINŢELE SF. SINOD. Sesiunea de primăvară a Sfântului Sinod s'a deschis în 16 Martie 1931.

Prezidează I. P. S. Patriarh Miron.

I. P. S. Sa a rugat pe dl ministru Costăchescu, să arate Sinodului: care au fost principiile călăuzitoare la alcătuirea bugetului cultelor pe anul 1931. A constatat anume că există diferenţe de tratament între Biserica ortodoxă şi celelalte culte, diferenţa cari avantajează bisericile minoritare. Astfel înaltul prelat a arătat, că numărul protopopiatelor este mai mare la uniţi decât la ortodocşi, consilierii referenţi uniţi sunt mai bine remuneraţi decât cei ortodocşi, alocaţia de materiale a bisericii unite este de 10 ori mai mare decât a celei ortodoxe...

Dl ministru Costăchescu a spus că la alcătuirea bugetului cultelor s'a avut în vedere interesele parohiilor, şi s'a căutat ca ele să fie pe cât mai puţin lovite de reducerile ce s'au făcut. Dealtfel bugetul Bisericii ortodoxe a fost întocmit ţinându-se seamă de înţelegerile luate cu capii Bisericii, în conferenţa dela patriarhie, la care au participat şi primul ministru şi ministrul de finanţe. In prezent ministrul instrucţiunii şi cultelor studiază chestiunea înlăturării tuturor nedreptăţilor constatate în buget.

S'a intrat apoi în ordinea de zi şi s'a procedat la alcătuirea comisiilor speciale.

In ziua a doua I. P. S. Sa Mitropolitul Nectarie al Bucovinei a făcut o expunere asupra chipului cum au decurs lucrările conferenţei dela Lambeth pentru apropierea între biserica anglicană şi cea ortodoxă.

Intr'o viitoare şedinţă se va fixa punctul de vedere al Bisericii noastre cu privire la această chestiune.

Membrii Sf. Sinod au luat apoi în discuţiune chestiunea depunerii jurământului de către cântăreţii bisericeşti. S'a stabilit

o formulă de jurământ către Rege şi chiriarh, care va fi depusă în faţa preotului paroh respectiv.

In ziua a treia, Miercuri, membrii Sftului Sinod au luat în discuţie proectul de reformă a învăţământului superior, în ce priveşte partea referitoare la învăţământ teologic universitar. In următoarea şedinţă, s'a desbătut chestiunea obiectelor sacrate, pe cari anumiţi indivizi le comercializează ca obiecte de artă şi lux.

Sf. Sinod şi-a înoit hotărârea din 1923, ca să se înfiinţeze la eparhii muzee bisericeşti, în care să se păstreze obiectele sacre scoase din întrebuinţare, ferindu-le de înstrăinare şi profanare.

P. S. arhiereul Vasile de Răşinari a cetit concluziile memoriului său, făcut din încredinţarea Sf. Sinod asupra învăţământului religios din şcoalele de toate gradele, aşa cum se prezintă în legile şcolare în vigoare. Sf. Sinod acceptând aceste concluziuni a hotărât să facă demersurile necesare în sensul indicat spre a ridica nivelul şi a îmbunătăţi situaţia acestui învăţământ.

In şedinţa a cincea, P. S. Sa episcopul Grigorie al Aradului a raportat asupra propunerilor P. S. Visarion, episcopul Hotinului, referitoare la participarea Sf. Sinod la sărbătorirea celei de a 60 aniversare a dlui prof. N. Iorga.

S'a hotărât ca trei delegaţi ai Sf. Sinod să ofere dlui prof. N. Iorga o preţioasă icoană a Sf. Ierarh Nicolae şi un pergament iscălit de membrii Sf. Sinod, iar revista „Biserica Ortodoxă Română" să-i închine numărul din Iulie.

Eparhiile şi şcoalele teologice vor sărbători şi ele această aniversare.

P. S. S. a referat apoi asupra dezideratelor exprimate în conferenţa preoţilor misionari, ţinută la Cernăuţi, cu privire la colportaj, cursuri misionare pentru călugări etc.

P. S. Arhiereul Grigorie Leu a făcut referat asupra sectelor.

P. S. Visarion Puiu, episcopul Hotinului, a arătat care este situaţia bisericii române din Baden-Baden (Germania).

S'a cetit raportul delegaţiei române la conferenţa dela Vatopedi şi s'a ales o comisiune de 10 membri să studieze problemele ce se vor discuta în Pro-sinodul ecumenic, care se ţine în 1932.

In urmă membrii Sinodului au discutat şi votat regulamentul pentru organizarea patriarhiei Bisericii române. In şedinţa zilei următoare, Sf. Sinod s'a ocupat cu reorganizarea revistei „Biserica Ortodoxă Română".

La sfârşitul şedinţei s'a hotărât prorogarea sesiunii până după sfintele sărbători ale Invierii.

NECULCE.

NOTE ŞI INFORMAŢII.

GAZETELE anunţă că guvernul e hotărât să reînfiinţeze clasa VIII de liceu. Prin parlament, fireşte. Mania de legiferare continuă deci. Pe terenul învăţământului mai abitir ca oriunde. Ce-a fost ieri se schimbă azi; ce este azi se va schimba mâine. Şi asta pare că numai de dragul ca „aleşii naţiunii" să se găsească în treabă. Sau ca un ministru să nu se arate mai puţin rob al maniei legiferatoare decât predecesorul său. După zece ani de experienţe de tot felul, făcute pe pielea elevilor şi a profesorilor de o potrivă, se revine deci le rânduiala înţeleaptă a părinţilor noştri, cari n'au fost chiar aşa de înapoiaţi cum îi cred unii miniştri. Şi bine se face. Dar e vremea să ne întrebăm: Când se va inaugura în viaţa şcolară epoca de muncă liniştită şi cu socoteală? Când va înceta entuziasmul zănatec legiferator? Când se va sfârşi experienţa stupidă, pornită parecă numai din ambiţii deşarte, cu liceul de 7 clase, cu anul pregătitor la universitate, cu anul de bacalaureat la liceu, sau cu alte inovaţii menite să zăpăciască numai pe elevi şi profesori deopotrivă?

Să se revină la liceul de opt ani, cu bacalaureat. Şi să nu ne mai jucăm de-a şcoala. E păcat să ne batem joc de sufletul copiilor şi de prestigiul unui aşezământ cultural, cum este şcoala!

*

SFATUL vlădicilor greco-catolici a hotărât să ceară guvernului înfiinţarea unei facultăţi de teologie catolică pe lângă universitatea din Cluj. Asta cu prilejul reorganizării învăţământului superior. Iar până la înfiinţarea acestei facultăţi, academiilor teologice unite să li se dea dreptul de a libera diplome de licenţă.

Să ţineţi minte: o s'o vedem şi pe asta. Facultatea catolică de pe lângă universitatea din Cluj se va înfiinţa înaintea celei ortodoxe. Aşa dupăcum pentru Maramurăş s'a înfiinţat o eparhie unită, înainte de a se *reînfiinţa* vechea eparhie ortodoxă dela graniţa nordică a ţerii.

(Vedeţi, Prea Cucernici Părinţi dela Bucureşti, că noi nu suntem împotriva facultăţilor de teologie ale Statului, cum sunteţi Sf. Voastre împotriva academiilor teologice *ale Bisericii?)*.

N. C.

*

UNA din cele mai preţioase roade ale mişcării ecumenice este o mai bună cunoaştere reciprocă a bisericilor. Vechia biserică naţională sau provincială a ştiut foarte puţin din cele ce se petreceau dincolo de graniţele sale. Azi privesc bisericile peste îngrădirile confesionale şi-şi dau silinţa să sădească, să cultive conştiinţa ecumenicităţii şi sentimentul de solidaritate şi prin aceea, că dau posibilitatea credincioşilor să cunoască viaţa şi problemele celorlalte biserici. Presa religioasă devine unul dintre cei mai însemnaţi colaboratori pentru promovarea ecumenicităţii uşurând această cunoaştere reciprocă. La fel începe tot mai mult a se încetăţeni la facultăţile de teologie studiul bisericilor streine cu scopul de a cunoaşte mai deaproape felul de viaţă în sânul lor.

Această cunoaştere reciprocă s'a uşurat foarte mult de când s'a organizat serviciul de presă evanghelică în anumite ţări. Acesta lucrează mână'n mână cu organizaţia centrală a comisiunii de presă internaţională din Stockholm. Nu numai Germania şi Elveţia au un asemenea serviciu de presă internaţională, ci în timpul din urmă s'a înfiinţat şi în Franţa, Ungaria, Polonia, Cehoslovacia şi Olanda. Aceste birouri de presă oferă hrană bogată pentru presa religioasă şi fac un serviciu minunat pentru mişcarea ecumenică. Aşa de pildă serviciul de presă evanghelică în Germania este aşa de bine organizat, încât poate oferi totdeauna un tablou clar al tuturor evenimentelor de importanţă bisericească din toată lumea; de aceea se şi bucură de o deosebită atenţie.

*

ERUDITUL profesor universitar şi academician, D. G. Bogdan-Duică publică într'un număr recent al revistei „Renaşterea" din Cluj un deosebit de interesant articol, menit să ne arete cu ce fel de biserică se uniau fraţii noştri de acum două sute de ani. Iată articolul, cu destăinuirile lui deadreptul senzaţionale:

Cardinalul Kollonitsch este cunoscut din istoria unirei (greco-catolice) cu „mama Roma", care, pe când ne era mamă, era — păgână!

Am voit să ştiu mai deaproape cine-a fost acel cardinal. Deci am cetit cartea:

„Cardinal Leopold Graf Kollonitsch, Primas von Ungarn". Sein Leben und sein Wirken. Zumeist nach archivalischen Quelle, geschildert von Joseph Maurer, Innsbruck 1887.

Cartea lui Maurer a fost dedicată cardinalului I. Simor, primate al Ungariei.

Cartea-i scrisă de un catolic învăţat pentru catolici învăţaţi.

Pe noi, Românii, afară de psihologia omului, ne interesează capitolul al şaselea: Das Einrichtungswerk des König-

reiches Ungarn, despre stările din Ungaria și cu propuneri de reforme. In lucrarea citată a lui Kollonitsch se descrie și biserica aceea către care ne-au dus Teofil și Atanasie.

Fiindcă este bine ca despre astfel de izvoare istorice să afle și preoțimea ortodoxă, public în „Renașterea" notița care urmează.

Cardinalul Kollonitsch scria în planul de organizație al Ungariei:

„Vizitația s'a întins nu numai asupra preoților acum greco-uniți, ci și asupra celor catolici, și au aflat vizitatorii și la acei catolici astfel de nemaiauzite rătăciri și îngrozitoare neregule, încât numai rămâne aproape nimic din credința catolică decât numele".

„La administrarea sf. Taine (sacramente) nu s'a observat în cele mai multe locuri nici forma și nici materia substanțială; în multe parohii cu ocazia botezului nici nu s'a amintit sf. Treime, ci s'a făcut numai amintirea a unuia sau altuia dintre sfinți, sau s'a omis și aceasta; când s'a botezat cu vin, când cu bere și asemenea s'au săvârșit sf. Daruri la sf. Liturghie parte cu pâne de ovăs, parte cu alte „bucățele", și asemenea absurdități nenumărate". (Pag. 266).

Era o batjocură până și a sf. Taine! Cardinalul propunea deci ca înainte de toate să se îmbunătățească starea clerului, care:

„...și acum afară de acestea Prelați și Episcopi însemnați de ai lor au căzut la o așa de puțină considerație, la o atât de mare sărăcie și dispreț, încât prin aceasta s'a adus onoarei divine și religiunei catolice, singura aducătoare de fericire, o pagubă ireparabilă prin pierderea multor mii de suflete. De ani de zile nu s'au ținut Sinoade și nu s'au făcut vizitațiuni".

Sinoade nu s'au ținut, deși dela 1676 se hotărâse ca ele să se țină la Pojon: alle Quartalle am Quatembermitwoch (tot la trei luni odată în ultima Miercuri). (Pag. 226).

Deci nici administrație nu se făcea.

Privitor la episcopi Cardinalul observă că nici nu sunt, sau dacă sunt, sunt incapabili sau săraci.

„...că episcopi foarte buni au fost spoliați de tot venitul lor încât n'au fost în stare să grijească pentru un capitlu sau mănăstire, ci abia au avut cele necesare pentru existența proprie. De aceea să se atribue preoțimii dijma spre slava lui Dumnezeu și mântuirea sufletelor, deoarece prin Dumnezeu au fost recâștigate acum noui teritorii. De aceea să i se deie fiecărui episcop 1200 fl. sau să i se completeze această sumă, sau să i se atribue jumătate din dijmă. Fiecărui episcop să i

se procure o reşedinţă şi un local pentru desfacerea vinului prin dijmă. La episcopii să se socotească şi cea din Svidnitza care se numeşte din partea Romei „Episcopia Platensă". (Pag. 267).

Se cerea aşadar, dijmă pentru preoţi, pentru episcopi dijmă, reşedinţă şi crâşmă, ca să-şi vânză în ea vinul scos din dijmă!

Pentru a da şi ultimele probe despre decadenţa catolicismului ungar reproduc două-trei cazuri clasice:

1. „Un preot (paroh) a fost aproape doi ani fară Liturghier, fiindcă nu şi-a putut cumpăra unul. Pentruca comunitatea sa să nu rămână mai departe fără Liturghie şi serviciu divin, şi-a copiat el un requiem (rugăciuni pentru morţi) şi a citit întregul an fără deosebire numai serviciul pentru morţi. Când au voit să-l tragă la răspundere şi să-l pedepsească, preotul s'a scuzat „că din cauza marii sărăcii şi a lipsei nu a fost în stare să plătească un Liturghier, totuşi s'a străduit mult să primească unul. însă nu l-a putut primi. A perseverat însă în rugăminţi, şi a primit în fine unul, dar numai până ce şi-a copiat acest requiem".

2. „Un altul timp de un an nu a săvârşit sf. Liturghie din lipsa unui potir şi a unui disc şi a împrumutat câteva ostii consacrate pentru cazuri de moarte; adeseori însă oameni săraci au trebuit să moară în lipsă, fără consumarea acestora. In comitatul Arva sunt mulţi convertiţi noui, însă locuitori foarte rău situaţi. Aproape în toate parohiile din cauză de cruţare sf. ostii erau împărţite în câte 4 părţi pentrucă din lipsa unui pregătitor de oblate trebuiau să fie aduse chiar din Cracovia, deoarece în localitate şi în cele două comitate învecinate nu se puteau găsi. Comunicanţii însă rugau pe vizitatori să le împărtăşească pe Hristos întreg, iar nu a patra parte din El".

3. „In Legrad comunicanţilor, dacă au dat ofrande, li se da sf. cuminecătură cu vin, de altfel însă cu apă, pentrucă preotul nu putea oferi vinul gratuit. De aceea poporul obişnuia să zică acolo: „Catolicii prezintă numai potirul în două forme şi nenumărate asemenea absurdităţi mai mult din cauza lipsei şi a sărăciei preoţilor. De aceea preoţii să fie aprovizionaţi cu susţinere suficientă, pentrucă din o sută abia zece sunt cari nu trăiesc mai rău şi mai mizerabil decât un biet ţăran lipsit de mijloace". [1]

Iată cu ce fel de biserică ne uniam!

---

[1] Pagina 267—8. Pentru preoţii catolici-unguri Cardinalul propunea: de 1 preot câte 300 case; pentru el: casă ori cel puţin loc de casă; 48 jugăre de pământ şi scutire de orice dări sau robote. Fiecare casă să-i lucreze o jumătate de zi la câmp. Domnul locului ori comunele să poată rescumpăra pământul plătindu-i o leafă de 300 fl. Popii uniţi să primească numai jumătate din ce li se cuvenia celor catolici. [Pentrucă erau semi-catolici?! G. B. D.]

IN TIMPUL uneia din atât de obişnuitele „purificări" în administraţia sovietică, o tânără fată a fost chemată la şeful departamentului care-i zise: „Domnişoară, d-ta eşti o funcţionară bună şi noi suntem foarte mulţumiţi de felul cum îţi îndeplineşti serviciul, dar pentrucă păstrezi încă credinţa strămoşească, o să-ţi pierzi slujba. De aceea eu te sfătuiesc să fi prudentă şi, în timpul rechizitorului, să treci sub tăcere credinţele-ţi religioase. In felul acesta vei rămânea în pace".

Tânăra fată, foarte tulburată în urma acestei conversaţii, se duse imediat la confesorul ei — un preot bătrân — şi-i ceru sfatul. Preotul o ascultă cu atenţie şi-i zise: „Hristos a spus: Tot celce se va lăpăda de mine înaintea oamenilor, mă voi lăpăda şi eu de el înaintea Tatălui meu celui din ceriuri; dar d-ta fă cum crezi".

După câteva zile rechizitoriile au început solemn. Toţi funcţionarii fură reuniţi şi examenul se făcu înaintea unei comisiuni de control, compusă din comuniştii cei mai înverşunaţi. Când îi veni rândul, tânăra fată fu întrebată: Eşti d-ta credincioasă? — „Da, cred în Dumnezeu şi în Isus Hristos, Fiul său, venit pe pământ, crucificat şi înviat".

O linişte profundă se aşternu peste sala arhiplină. Preşedintele comisiunii locale pentru a salva situaţia, adăugă: „Natural, vechile prejudecăţi nu dispar aşa de uşor. Fără îndoială că d-ta ai cetit şi reflectat câte ceva, dar mi se pare că ai bănuieli, ezitări"....

— „Nu, eu sunt credincioasă, am crezut şi voi crede totdeauna".

In sală, linişte de mormânt. Un comunist, membru al comisiunii de control se sculă şi zise: „Tovarăşi, n'aţi remarcat şi alte defecte la această muncitoare?" Nimeni nu mişcă.

— Atunci dacă colegii mei sunt de acord, continuă comunistul, vizibil emoţionat, nu este nimic de făcut; nu putem să te concediem numai pentru credinţa religioasă.

Şi tânăra fată lucrează în prezent în acelaş loc, în mijlocul bolşevicilor militanţi. Este o istorie adevărată şi nu e decât unul din multele exemple care arată, că cu toate eforturile ateilor, totuşi credinţa este vie şi puternică în Biserica ortodoxă din Rusia sovietică.

N. GROSU.

*

MĂRUNTE.

— Reprezentantul patriarhului din Constantinopol, mitropolitul Germanos, a predat preşedintelui republicei polone ca dar din partea patriarhului o icoană de aur a sf. Ignatie şi o relicvie din lemnul sfintei Cruci.

— Preotul reformat Alex. Batoş din Ardeal a fost condamnat la 6 luni închisoare şi 100 lei amendă pentrucă la înmormântarea unei victime politice a rostit cuvinte revoluţionare.

— Biserica metodistă din Leningrad a fost închisă, comunitatea disolvată, averea ei confiscată, iar şeful şi învăţătorul ei închis.

— Biserica presbiteriană din Statele Unite a încredinţat o comisie să studieze întocmirea necesară cultului divin mecanic. In biserica din Houston a fost montat un „predicator mecanic“, un aparat care predică, cântă şi rosteşte rugăciunile, cu un cuvânt face singur toată slujba bisericească.

— Sinodul din Basel a împuternicit consistorul să încredinţeze pe femeile absolvente de teologie cu săvârşirea integrală a chemării preoţeşti, adică să slujească în biserică, să boteze, să cuminece, să predice, să cunune etc.

— Sinodul din Glasgov (Scoţia) a hotărât deasemenea să admită femeile la toate slujbele preoţeşti.

— In semestrul de iarnă 1930/31 au studiat teologia în Germania la 18 universităţi 4769 bărbaţi, 247 femei.

— In Olanda s'a înfiinţat un birou oficios pentru *presa păcii*, iar Dumineca dinainte de Crăciun să fie *Dumineca păcii.*

— Noua monedă de aur a Vaticanului poartă pe o parte chipul papei, pe alta al lui Hristos; cea de argint şi nickel numai pe al papei sau pe al Fecioarei Maria, sau al sf. ap. Petru, iar cea de aramă numai pe al papei.

— Intr'un suburbiu din Roma din 20.000 locuitori abia 600 sunt botezaţi. Papa a dispus să se facă biserici şi case parohiale în nouile suburbii.

— Dupăce fascismul a suprimat aproape toate ziarele catolice din Italia, s'a înfiinţat acum o nouă societate pe acţii catolică şi scoate un mare ziar cu numele „Avvenire d'Italia“.

— In Polonia a apărut o sectă nouă numită o Stefanovcilor, cari spun că înţelegerea sf. Scripturi este dată numai oamenilor simpli şi fără cultură teologică. Sectanţii propagă o revoluţie care să stârpească orice cultură.

— In Rusia albă mai trăiau până acum slujind încă doi preoţi. Unul a fost împuşcat, iar celalalt a putut scăpa cu fuga. Şi predica misionarilor a fost oprită. Toate bisericile sunt luate şi întrebuinţate pentru scopuri lumeşti ca: magazii, cinematografe etc.

Dr. N. T.

DELA ASOCIAŢIA CLERULUI „ANDREIU ŞAGUNA".

Se aduce la cunoştinţa Preoţimei noastre, că Analele Congresului preoţesc dela Braşov din toamna trecută, au ieşit din tipar, în extensiune de 129 pagini, cu preţul modest de 50 Lei pentru membri şi 60 Lei pentru alţii. Exemplarele au fost deja expediate Prea Cucernicilor protopopi, cari le-au cerut.

Pentru a evita cheltuieli de prisos n'am tipărit decât după necesităţi. Dacă însă — ceeace este de dorit — ni-s'ar mai arăta necesităţi fie din partea Preoţimei ori din altă parte, ne vom lua sarcina reeditării, de sigur cu un preţ mai mare, dar nu prea urcat, — pentru a da o cât mai mare publicitate lucrărilor noastre şi interesului de a informa Clerul, şi prin el pe Creştini, cu privire la necazurile preoţeşti şi la strâmtorările înseşi Bisericii noastre.

Şi până atunci, P. C. părinţi protopopi sunt rugaţi a încassa proporţional şi taxa de postă după fiecare exemplar din Anale. Sumuliţa aceea poate s'o supoarte mai uşor fiecare preot, decât ca Asociaţia să renunţe la considerabila sumă plătită pentru transportul postal.

Preţul exemplarelor din Anale, dimpreună cu costul transportului postal vor avea să fie trimise deodată, cu arătarea specificată a sumelor, pe adresa părintelui consilier arhiepiscopesc şi Casier general V. Nistor la Sibiu, cât se poate mai de grabă.

P. C. protopopi, cari n'au arătat până acum: câte exemplare li-se cer din Anale, vor face-o aceasta, la adresa preşedintelui Asociaţiei, la Arad.

*

BIROUL central al Asociaţiei clerului „A. Şaguna" dorind să-şi complecteze câteva serii de Anale, roagă pe Cucernicii preoţi cari ar avea exemplare din Analele I, să i le trimită contra cost sau în schimbul altor volume de Anale.